

Börzsönyi Helikon

A Spangár András Irodalmi Kör művészeti folyóirata

II. évfolyam 3. szám 2007 március

Topolcsik Imréné agyagszobra

Tartalom:

3. o.: *Téltemető...*; (Karaffa Gyula írása)
4.-5. o.: *Adjátok csak rám...*; (Ketykó István verse)
7. o.: *Válaszokért*; (Székács László verse)
9.-12. o.: *Elmesélt történelem...*; (Handó Péter esszéje)
14.-17. o.: *1552*; (Százdi Sztakó Zsolt regénye folytatásokban)
18.-19. o.: *Bemutatjuk: Szájbely Zsolt versei*;
21.-22. o.: *Egy euró, Nem vagyok belga*; (Szikra János versei)
24.-25. o.: *Madár az ablakban*; (Borsi István prózája)
26.-42. o.: *Tereske*; (Végh József képes helytörténeti írása)
44.-57. o.: *Nógrád megyei alkotókörök bemutatkozása II. ; A salgótarjáni Balassi Bálint Asztaltársaság*
59. o.: *Tavaszi ének-vers*; (H Túri Klára verse)
61. o.: *Monokróm reggeli, Kedvedet ne szegje*; (Nyírfalvi Károly versei)
62.-66. o.: *Ki van a toronyban VII*; (Fetykó Judit regénye folytatásokban)
68. o.: *Aknára lépnek álmaink*; (Szunyogh Pál verse)
69. o.: *Magyar Nagypéntek*; (Hörömpő Gergely verse)
72. o.: *Kalliopé kosarában*; (Cegléd József rovata)
73.-74. o.: *Auditor: Bordásfal* (Szávai Attila írása)
75. o.: *Szétszórt emlékeink* (Móritz Mátyás verse)
76.-78. o.: *Hírek; Pályázatok*;
79. o.: *Impresszum*;

Lapszámunk képei:

Márciusi lapszámunkban az 1930-ban, Horpácson született, most Tolmácson élő naiv-szobrász-költő, Topolcsik Imréné kisplasztikáit mutatjuk be. Mivel Margitka nem adott címet alkotásainak, azt mi sem tesszük. Köszönet a képek közlési jogáért az Alkotónak és a képek készítőjének, Végh Józsefnek. A képek először Margitka *Versbe kiáltott fájdalom* című kötetben jelentek meg. (A Szerk.)

Téltemető...

Az idő múlását, a folyók rohanását, a Természet akaratát megállítani, megváltoztatni nem lehet. Manapság még biztosak lehetünk abban, hogy a tél után a tavasz jön, mint ahogy abban is, hogy csöngetnek a „postások”, a Sándorok, Józsefek, Benedekék, s arcukon széles mosollyal postaládánkba csempészik az idei első meleg napok gyönyörűséges képeslapjait! Jó az, ha valami „állandóság”, kiszámíthatóság van az életünkben! Egyébként is, a most élőket, az idősebbeket, s a középgenerációt „kapta el a gépszíj” igazán, nyakunkba zúdítva a mostanság oly lelkesen s divatosan propagált változás minden terhét, nyûgét, nyomorúságát! Kijutott nekünk a „jóból”, legalább az idő múlásában, a folyók rohanásában, a Természet akaratában ne kelljen csalódnunk!

Eljött hát legújabb tavaszunk is! Madárfüttyel, fűsarjadással, rügyfakadással, barkaárusokkal, jeles névnapokkal, talán legszebb-, legszentebb ünnepünkkel, Március 15-tel. Pátosza, egykori lélekemelő eseményei ellenére, idén sem sikerült a Nemzetnek együtt megülni a valamikori, pártpolitikától, származástól, hovatarozástól független, csak a Nemzet egységéről szóló ünnepnapot! No, de sebj! „Ha majd a szellem napvilága ragyog minden ház ablakán”, akkor... talán...

Ám addig? Ki győzi azt kívárni, hogy az ellenségek csak ellenfelek legyenek, hogy az ismerősök barátokká váljanak, hogy az állampolgárok honfitársakká nemesüljenek? Kinek van erre ideje mostanság?

De mégis: Nem több az emberi élet, mintsem hogy ne a legjobbat, legnemesebbet keressük benne? Nem jobb egy nyugodt, állandó, minőségi életet élni, mintsem hogy önmagunk s mások mindennapjait mérgezzük?

„Csiba, Te!!!” Csak csendesebben, halkabban, nyugodtabban! Néha nem árt az öncenzúra, ha már szabad a sajtó! Néha kell egy kis csend. Egy kis megállás! A tudás fájáról haraptunk, használjuk hát ki szellemi tehetségünket, a gondolkodást, véges napjainkban! Még jó, hogy nem az életnek fájáról ettünk anno... milyen végtelen hosszú, s rossz életünk lenne... így!

Március 15. Csodaváró nap! Ám, nem jött még el a „magyar messiás”, tán, mert „Sósabbak itt a könnyek/ S a fájdalek is mások.”

Ne magyar messiást várjunk, várjuk A Messiást! Ne magyar feltámadást várjunk, várjuk A Feltámadást!

És higgyék el, azonnal szebb lesz a tavasz, szebben csacsognak majd a madarak a fákon, illatosabbak lesznek a virágok a réten, s még azt is könnyebben viseljük majd, hogy nem ismerjük a jövőt, hogy nem tudjuk, holnap is lesz-e nap!

Mert: Ki akar a fiainak rosszat?

2007-03-28

Karaffa Gyula

KETYKÓ ISTVÁN

Adjátok csak rám ...

Szülőfalumhoz

*Néktek köszönhetem
kavics-ütötte ablakok ,
feltúrt szénaboglyák ,
hogy létezem - - -
csúzlikő-verte madárfejek
bocsássatok meg nekem!
síró gerlék
kikötve az öreg akáccon -
néktek gyónom ,
hogy vétettem annyit én is ,
mint más gyerek ...
a suhanc-kor zöld vetéseiben
engem is követtek
pálinka-szagú véredek.
Tudom , vérzetek
ma is lékelt dinnyék ,
játékból meglopott
tisztá emberek ...
Naponta láttok
anyám ágyához menni ;
halljátok súlyos léptemet
most szórjátok fejemre*

- követelem -

harminc év után vétkeimet

követelem ...!

De nem -

adjátok csak rám

emlékeim

kényszerzubbonyát

nagytemplom vastag kötelei

himbáljatok csak magasba

harangok

kongjatok értem

őszinte imát!

Itt bujdokoltok bennem örökre

tarlórépa-ízű

szerelmeim

ím csordultig telve a bögre

s mint ijak húrjai

feszülnek kínjaim.

Öleljetek magatokhoz

búvok én hozzátok

- apró kisgyerek -

mosolyotok ráncai között

botladozom ,

mint fáradt részegek ...

Verőcemaros, 1977. augusztus 20.

SZÉKÁCS LÁSZLÓ

Válaszokért

merről és merre fúj a szél, merre,
éjjeleken tündérdalokat fütyül fülembe,
miért hív, s hová, duruzsol, miért,
valami ősi himnuszt regől, néha mesél,
süvít fák közül, a ködből, valahonnan,
koponyámban visszhangzik, bűg-bong,
hogy honnan is hallja, a szélkakas is forog

már szürke, sötétbe borult a tegnap,
de vérzik még a kapott seb, vérzik,
a gyönyörű pipacstól lángoló réteket,
az íriszkék gyermekkort, a csicsergést,
a feketéllő cseresznye fülrevalót,
a lódobogást, a szénaszagot keresem,
az üzent múlt-álompergetőt, a jövőbe kalandozót

hej Napunk, tavaszba kergesd a csöpögő telet,
a zsebkendősarkokba csomózott történelmet,
meséljük újra, s újra, zsoltárként a reményt,
hogy az unokák unokái már látni fogják,
miért, s hova fújt a szél, miért, s hova hív megint,
az ősök kérdéseire a várva várt választ,
élünk, s itt, ragyogják hát a Tejútra rótt történéseink

(2005.)

HANDÓ PÉTER

Elmesélt történelem

avagy Darnton meséi egy „megíratlan” történelemről

A történelem éppen abban és ott van jelen, amibe-, és ahová beelátjuk. Csak a tekintetnek kell elég erősnek s kitartónak lennie, hogy egy elmúlt világ egy elfeledett – vagy soha nem is értett(?) – aspektusát szóra bírjuk. Robert Darnton a *Lúdanyó meséiben* nem a hagyományos – eseménykronológiai és „nagybetűs” – történelem-olvasatot állítja elő. Egy szöveget hoz létre a mindennapok történelméről és az ebben erjedő-kialakuló francia jellemről. Tanulmányában egyszerre művel néprajzot, kultúrtörténetet, antropológiát – és egyiket sem. Körüljár, bemutat, elemez. Perspektívákat vált, miközben folyton a XVIII. századi Franciaország mentalitásáról beszél. Arról, miképpen is gondolkodhatott az őt körülvevő világról Ancien Régime falusi embere.

Vállalkozása, – hogy egy olyan korszak közgondolkodását foglalja össze, amely merőben más értelmezési stratégiákkal élt, mint saját történeti idejének embere, s amely kívül esik a személyes emlékezet horizontján, mintegy a mítosz homályába merült – „nehéz, ha nem éppen lehetetlen” (Darnton 1987: 17) feladatot jelent. De – miképp Nietzsche megfogalmazta egy évszázaddal korábban – csak erőn felüli célokért érdemes lelkesülni, Darnton is ekképpen tesz. Emberfeletti vállalkozásba kezd, amikor a népmesék, népi műmesék világán keresztül próbál eljutni a „felvilágosodás korabeli felvilágosulatlan tömegek gondolatvilágá”-hoz (Darnton 1987: 17).

Tanulmánya elején elmond egy mesét egy kislányról és egy farkasról, valamint három (farkas a nagymamát, kislány a nagymamát, farkas a kislányt) étkezésről, majd megállapítja: „A történészeknek a mese a kora-újkori parasztság gondolatvilágáról árulkodik.” (Darnton 1987: 19) Majd azonnal hozzáteszi: Vajon miképpen is hozhatnánk létre e középkori szövegek helyes értelmezését?

Szerinte a legkézenfekvőbbnek látszó út a pszichoanalízis, amely „rejtett szimbólumokat, tudattalan motívumokat és pszichikai mechanizmusokat” tár fel elemzése során, s ezek alapján dekódolja a saját kora számára a mesét. Ugyanakkor Erich Fromm és Bruno Bettelheim *Piroska és a farkas* szövegmagyarázatai alapján bebizonyítja, csak téves elképzelésekhez vezethet ez az út, hiszen a paraszti világból gyűjtött szövegemlékek nem pusztán a „primitív társadalom kollektív tudattalanjának” (Darnton 1987: 19) reprezentánsai, miképpen azt Fromm gondolja, vagy mint azt Bettelheim mondja, a „történet kulcsa a végkifejlet pozitív üzenete” (Darnton 1987: 22). Nincs a Charles Perrault által lejegyzett, szalonizált meséknek a felnőtt szexualitással szembekerülő kamaszra vonatkoztatható értelme (Fromm) és nincs a tudattalan vágyainak és félelmeinek megzabolázására irányuló fixációja (Bettelheim). Egyfelől az elemzett történetek későbbi korok átíratái, így a benne fellelt szimbólumok a XVIII. század parasztjai előtt – rendre – ismeretlenek voltak, másfelől a szövegek történeti háttére fölött – arról tudomást sem véve – mindketten átsiklanak, „pedig a népmesék valójában történelmi dokumentumok. Különböző kulturális hagyományokban megmártózva, évszázadokon keresztül fejlődtek. Távolról sem az ember belső énjének változatlan működését tükrözik, épp ellenkezőleg, magának a mentalitásoknak a változását mutatják.” (Darnton 1987: 23) Hogy bebizonyítsa, „a XVIII. századi francia mesemondóknak eszük ágában sem volt üzenetüket jelképek mögé rejteni, a világot annak meztelen és nyers brutalitásában ábrázolták” (Darnton 1987: 25), néhány mese később tabusodó „korai változatának” jellegzetességeit veszi számba.

A pszichoanalízis útvesztőjét követően ismét rákérdez a történész szövegértelmezési lehetőségére, s arra a megállapításra jut, hogy „két tudományágba kell kapaszkodnia: az antropológiába és a folklórbá” (Darnton 1987: 25), ha el akar jutni a mesék létrejöttének kontextusbeli jelentéséhez, ahhoz, hogy az a saját használati terében milyen „ethoszt, világképet közvetít.” (Darnton 1987: 26) Tehát célszerűnek látja a folklórtudományban alkalmazott tipizálást, az Antti Aarne-Stith Thompson-féle standard rendszert, valamint az antropológiában kiemelten fontosnak tekintett mesemondás-körülményt, mesemondói háttérrel, a szóba-jöhető írott forrást figyelembe venni, az egyes szövegvariációk összehasonlító elemzését, a korabeli irodalommal és a későbbi gyűjtések eltéréseivel-azonosságaival való összevetést elvégezni. Ennek bizonyítására néhány XIX. század végi gyűjtés szóbeli hagyományból származó párhuzamát veszi elő, majd további erősítésként az írásos emlékekhez – a XII-XV. század folyamán keletkezett példabeszéd-gyűjteményekhez – fordul. Segítségükkel egy összetettebb konstrukcióba helyezi a mesék történeti szerepére vonatkozó elképzeléseit, s kijelenti: „a mesék a népi kultúra alapját képezték, melyet a parasztok évszázadok sora alatt halmoztak föl meglepően kis veszteséggel.” (Darnton 1987: 29) Ugyanakkor felhívja a figyelmet arra is, hogy az antropológiai módszerekkel történő megértés ez esetben határolt, hiszen „soha nem hallhatjuk a mesemondókat” (Darnton 1987: 30), az egyes mesék előadásának mimikai- és gesztuskísérete rekonstruálhatatlan marad, még ha tudjuk is, hogy a történet ritmizálása, nyomatékosítása érdekében miféle hangkeltő és megjelenítő eszközkészlettel dolgoztak a mesemondók.

Természetesen ez az akadály áthidalható, ha több mese több változatát tesszük elemzés tárgyává, ha az „általános jellegzetességeket, univerzális témákat, uralkodó stílust és hangulati elemeket” (Darnton 1987: 31) megkülönböztetjük a „népmesék teljes korpuszán” (Darnton 1987: 31) belül, ha a népi irodalom szakértőinek felismeréseit beemeljük a szöveg-interpretálási gyakorlatba, elfogadjuk azt, hogy a mesemondók „rögzült kifejezéseket, formulákat és narratív elemeket kombinálnak improvizatív módon a közönség reakciójától függően” (Darnton 1987: 31-32)¹, vagyis egy már létező, az adott kultúrában létrehozott struktúrát töltenek fel kifejezésekkel. Számba kell tehát venni, honnan származó anyaggal dolgozunk, s az milyen jellegzetességekkel bír.

Egyik legfontosabb jellemzője a meséknek, hogy „konvencionális, itt-ott összeszedett motívumokból bontják ki szabvány jellegű cselekményüket” (Darnton 1987: 35), ezáltal idő- és tér-függetlenek, vagyis osztályozhatók. Ily módon összehasonlító elemzésükre nyílik lehetőség egy adott nyelvi régió belül és az egyes nyelvi régiók szövegvariánsai között. Ugyanakkor a mesék nem köthetők konkrét történeti tényekhez. A bennük megnyilatkozó világnézet sem állítható kronológiai sorrendbe, bármennyire is a „mindennapi ésszerűség jegyében” (Darnton 1987: 38) keletkezett. A pontosabb kép érdekében tisztázni kell, hogy a mesékkal élő emberek „milyen tapasztalatokat osztottak meg naponta a falusi hétköznapiak során.” (Darnton 1987: 38) Ennek tisztázására a francia mentalitás-történészek legjavát hívja segítségül.

Elhelyezi tehát Franciaországot a térképen az angliai bérmunkási megélhetés és a kelet-európai második jobbágyság között, a hűbéri-földesúri uralom laza konföderációjaként, ahol az éhség és a lakosságot tizedelő járványok jelentősége mindent felülmúl.

Valójában ez a „mozdulatlan történelemnek” nevezett szakasz mintegy melegágya volt a későbbi európai gondolkodásnak. Azt a háttérrel festi meg, amelyben a „mostohaanyák, árvák, szüntelen robot, nyers, vagy elfojtott brutalitás” (Darnton 1987: 47), ha nem is mesei módon, ám meghatározóan jelen van az életviszonyokban.

¹ Magam is vettem részt olyan összejöveteleken, ahol a jelenlévők életük egy kiemelkedően fontos eseményének összefoglalóját adva egy népmeséhez, élőszóban elhangzó népmesei elemeket kombináló meséhez juthattak. Gyakorlatilag egyéni élethelyzetek mesemondó általi mitologizációjának voltam fül és szemtanúja.

A néhány oldalnyi történeti kitérő után visszatér Perrault *Lúdanyója* négy legismertebb meséjének összehasonlító elemzéséhez. Így fedezi fel a *Csizmás Kandúrban* a középkori paraszt álmait netovábbját: „ház, föld, legelő és erdő” (Darnton 1987: 49), amely a mindennapok betevő falatjáról gondoskodik. A *Hüvelyk Matyiban* a realitás nyilatkozik meg; „egy túlnépesedett világba enged bepillantást” (Darnton 1987: 49). A gyermekek kiszolgáltatott helyzetének mesebeli bemutatása párhuzamba állítható a középkor demográfiai válságjelenségeivel. Hallgatói számára feltehetőleg „a szűk élelemforrásokért folyó harcot is dramatizálta” (Darnton 1987: 51) a szórakoztatás mellett. Egy-egy átváltozási verseny fő célja az életben-maradás. Ezen a gondolati vonalon lép tovább a *Hamupipőke* „enni vagy nem enni” kérdéskomplexuma, amely egy mostohákkal teli világ következményeként ábrázolódik. Ebben a miliőben az alultápláltság, a szülői nemtörődömség oly természetes. A vágyott gazdagság megtestesítette jóléthez kapcsolódó szépségideált a kövér ember képviseli. A vágy beteljesületlenségét-beteljesülhetetlenségét, azt, hogy a nyomorúságból nincs kiút, leginkább a *Három kívánságban* fejeződik ki. A korszak legalapvetőbb hiányát jeleníti meg az, hogy „a népmesékben a kívánságok legtöbbször valami ételre vonatkoznak” (Darnton 1987: 53). Épp ily természetes módon bukkan fel a lépten-nyomon megfigyelhető, utak porát taposó, elbocsátott, csavargó katona, akinek – miképpen a paraszt hősöknek – „az üdvözülés helyett egy kiadós ebédre fáj a foga” (Darnton 1987: 53).

A mesék földi valóságba ágyazottságát támasztja alá, hogy a történetek „rendszerint két alapvető környezetben játszódnak, amelyek az Ancien Régime alatti paraszti élet kettős színterének is megfelelnek: az egyik a ház és a falu, a másik az országút. A kettő szembeállása a mesékben ugyanúgy megtalálható, mint a XVIII. századi francia parasztság életében.” (Darnton 1987: 55-56) Ezek a szövegelemzők hangsúlyozzák a „parasztcsalád gazdasági egységként” (Darnton 1987: 56) funkcionálását, ahol a többiekben való élőködés nem megengedett, ahol az élet szüntelen robot, s aki ebben nem tud, vagy nem akar részt vállalni, attól a talpalatnyi hely is megvonódik. A házasság sem ment fel a munka alól.

Az országúthoz kapcsolódó vándorélet, mint a paraszti lét másik lehetséges dimenziója, szintén fontos eleme a folklórkincsnek. Megjelenítésükben „sztereotip kalandok ezek, de tipikus *tour de France* keretén belül mozognak” (Darnton 1987: 59), hiszen a vándorlás két legfőbb oka: a gazdagság utáni vágy és a szakmaszerzés. Ugyanakkor a vándorélet ezidőtájt számtalan veszélyt hordoz magában, az útonállók és a farkasok garázdálkodása nyomán. A valóságban „nem álruhás tündérek” a sokszor öncsonkítás révén keletkező, utak mentén nyüzsgő koldusok, akik – mint mindenki feje fölött lebegő realitás – jelenvaló létükkel a társadalom negatív arculatát erősítik.

Szintén részét képezi a meséknek a természet erőivel szembeni tehetetlenség, illetve az ezekkel szembeni hatékony fellépés, ami tanítói tulajdonságokkal ruházza fel a meseszituációt.

Ezt követően megállapítja: „A mesevilág illeszkedik a valósághoz, és ez az illeszkedés nagy jelentőségű, mert a földhözragadt mindennapi élet, a falu és az országút életének leírásával segítettek eligazodni a parasztoknak.” (Darnton 1987: 62) Majd néhány sorral odébb kijelenti, hogy az eddigi ködös általánosságokból ideje kilépni az összehasonlító elemzés segítségével. Ekkor különböző nemzetek szövegváltozatait és keletkezésük korát kezdi összevetni, azzal a nem titkolt szándékkal, hogy az elemzések során feltehetőleg univerzálékra lel. Fel kell azonban ismernie, a nemzeti változatok között csak szerkezeti azonosság áll fenn, egyébként éles megfogalmazásbeli különbségek tapinthatók ki. Míg az olaszoknál a burleszkszerűség, a németeknél a baljóság, a franciáknál a cselvetés, az angoloknál a kedélyesség domborodik ki.

Véleménye szerint a francia mesékben hangsúlyos és pozitív szerepben tündöklő „csibészlet inkább egyfajta megközelítés, semmint látens radikalizmus. A kíméletlen világ elviselésére, nem pedig felforgatására kínál receptet.” (Darnton 1987: 96) Vagyis azt mondja

el, milyen a világ, és hogyan lehet vele megbirkózni. „A család tehát kiváló életstratégia, sőt szinte az egyetlen eszköz, mely a kisemberek rendelkezésére áll, hiszen nekik el kell fogadniuk a dolgokat, ahogyan vannak, és a maguk erejéből boldogulniuk.” (Darnton 1987: 97) Ezt az életstratégiát volt hivatott alátámasztani és erősíteni a mese. Következésképp „a mesék szokásokat, értékeket, magatartásformákat, azaz egységesen és egyedülállóan francia világképet közvetítettek.” (Darnton 1987: 102) Olyan bölcsességet, melytől „vezérelve a franciák a mai napig ki akarnak fogni a »Rendszeren«.” (Darnton 1987: 104)

Befejezésképp elmondhatjuk, Darnton bizonyítása első lépéseként a korábbi pszichoanalitikai meseelemzések kritikai és forráskritikai felülvizsgálatát végzi el, majd magában az antropológiai elemzési gyakorlatban és a folklórelméletben véli megtalálni azt az eljárást, amelynek segítségével a mese történetileg értelmezhetővé válik. Az értelmezési keret, az értelmezhetőség határának kijelölését követően a francia Annales-kör legjobbjainak írásaira támaszkodva megfesti az Ancien Régime társadalmi tablóját, a benne uralkodó létviszonyokat. A történelmi tabló után – arra alapozva és folytonosan visszautalva – a mesei- és a hétköznapi valóság összevetését végzi el. Ennek mentén eljut a mese mindennapokban történő eligazodást segítő funkcionális jelentőségéhez. Majd az egyes szövegek történelmi eredetiségének kérdését vizsgálja meg. Innen tovább lépve angol, francia, olasz, német meseváltozatok összevetésével és az összevethetőség problematikájával foglalkozik. Ennek mentén jut arra a megállapításra, hogy a mese ablak az őt létrehozó kultúra világszemléletére, s egyértelmű üzenetet küld a francia jellem születéséről, amelyben meghatározó tényezővé vált a csibészlet.

Felhasznált irodalom

Darnton, Robert (1987): *Lúdanyó meséi*. Budapest: Akadémiai Kiadó, 15-124. p.

SZÁZDI SZTAKÓ ZSOLT

1552

A magyarok tragédiája

regény

I. A szerzetesek kincse

(Történik mindez az Úrnak ezeröttszázötvenkettedik évében, annak is kisasszony havában, amikor is Ali, budai basa, irdatlan seregével Felső-Magyarországra tör.)

A klostrom áhítatos csendjét, mely pókhálóként szőtte át a szerzetesek világát, és amely misztikus ködként vette körül az épületet, különös zaj verte fel. Mert ez a hely olyan kísérteties volt, hogy az emberek, ha éppen arra volt dolguk és elhaladtak a klostrom mellett, önkéntelenül is keresztet vetettek. Épp ezért, ha csak tehették, a falubeliek messzire elkerülték még a környékét is a klostromnak, babonás félelmükben, olyannyira, hogy még azok is, akiknek a baljóslatú épület melletti úton vitt volna el az útjuk, kétszer is meggondolták, hogy ne a nagyobb kerülővel járó másik utat válasszák, és ez éppenséggel nem volt a szerzetesek ellenére. Sőt, még ők csepegtették apró cseppenként a környéken élő pór nép lelkébe ezt a babonás félelmet, mindenféle rémes történetekkel a pokolbéli kínokról, amelyeknek a bátrabb szerzetesek naponta tanúi, mert ahhoz is bátorság kellett, hogy valaki végignézze a kárhozott lelkek szenvedéseit, amit még nézni is csupa kín volt az igaz kereszténynek. Az emberek azt is rebesgették a környéken, hogy a templom alatt egy feneketlen kút, s abban egy lajtorja van, mint ama bibliai Jákobnak a lajtorjája. Csakhogy míg amaz a lajtorja felfelé vezetett a mennyországba, miként az a Bibliában is meg vagyon írva, addig ez a lajtorja lefelé visz, a pokolba. És a szerzetesek ezen a lajtorján szoktak lemászni a pokolba, hogy a saját szemükkel győződjenek meg mindazon igazságról, ami a Bibliában írva van. Mondják, hogy a főtisztelendő perjel úr már többször megjárta ezt az utat, és bizony sok ismerőssel találkozott odalent. Ezek után már ne csodálkozzunk azon, hogy a főtisztelendő perjel úr gondjaira bízott báránykákban az Isten iránt való félelem minden időben a legdicséretesebben buzgott.

Szóval, ezt a misztikus csendet tépte most szét súlyos katonacsizmák durva, e helyen oly szokatlan kopogása. Kisvártatva az egyik kiszögellés mögül előbukkant a zaj okozója is, egy nem sok jót ígérő, marcona kinézetű katona, akinek az arca feketélt a naptól és a rárakódott út porától, ez pedig éppenséggel hasonlatossá tette azokhoz a képekhez, amelyek a órás-könyvekben vannak a jámbor szerzetesek okulására, hogyha balsorsuk netán úgy hozná, hogy szembetalálkoznak vele, nyomban felismerjék az ördögöt a maga valójában. Most hát egy vértanú arckifejezésével egy szerzetes szaporázta előtte lépteit. Baljában a fáklyát tartotta, jobb kezével pedig sűrűn hányt a magára a keresztet.

Szent rémületében meg volt róla győződve, hogy a következő pillanatban megnyílik alatta a föld, és őt elnyeli a pokol bugyros feneké, ahol a Gyehenna tüze fogja őt az idők végeztéig sütögetni. Most sajnálta csak, hogy nem szerzett személyes tapasztalatokat a pokolbéli fajzatokról, de úgy érezte, hogy menten szörnyethalna, ha szembe kerülne eggyel is közülük, különben sem neki, a szegény parasztgyereknek való az ilyen tapasztalat, aki mindig is csupán jámborságával tűnt ki a társai közül. Az ilyen vállalkozások csak tudós barátoknak való, akik fel vannak vértelve az ördögűzés összes praktikáival. Igaz, még így se fért a fejükbe, nekik novíciusoknak, hogyan lehetséges az, hogy azon a lajtorján nem jönnek fel az ördögök a pokolból, a jámbor keresztényeket halálra rémíteni. Sokat vitatkoztak erről, míg végül egyikük összeszedte a bátorságát, és a főtisztelendő gvárdián elé állt kérdésével, aki szemrebbenés nélkül válaszolta, hogy annak a lajtorjának minden foka meg van szentelve, és az az ördög, aki rátenné a patáját, ott helyben szörnyethalna. Ezután pedig megfeddte őket, amiért jámbor szerzetesjelöltekhez ennyire méltatlan gondolatok foglalkoztatják őket, és inkább a pater nosterben jeleskedjenek.

No, de történetünkhöz visszatérve, a szerzetesek riadalma nem volt minden alap nélkül való. Márton hajdú hajnalban érkezett, amikor a szerzetesek többsége még az igazak álmát aludta, és csak Jovanész atya, az ügyeletes testvér bóbiskolt a kapu melletti fülkében, aki saját bevallása szerint álmatlanságban szenvedett, de azért eddig még mindig szunyókálva találták a testvérek, valahányszor érte mentek. Aztán bevallotta, hogy sehol se tud olyan jól szunyókálni, mint itt a fülkében, ezért vállalja el rendszeresen az éjszakai ügyelést.

Márton hajdú éktelenül megzörgette a kopogtatót, és azonnali bebocsátást követelt, amire azt a választ kapta, hogy az teljességgel lehetetlen, várja meg a reggeli kapunyitást. Mire olyan istentelenül kezdett káromkodni, hogy annak még a hallgatása is bűnnek számított, amiért a főtisztelendő perjel bizonytalán ki is fogja rá szabni a kellőképp szigorú penitenciát, úgyszólván végül már nem is bírta tovább hallgatni ezt a töménytelen istenkáromlást, és elsietett felkelteni János testvért, aki a kolostor napi ügyeivel volt megbízva.

Lassanként felkelt a többi testvér is a hajnali Vesperásra, és a kapunál egész kis csődület támadt, akik megrettenve hallgatták, amint Márton hajdú mind nagyobb dühvel a kaput döngeti, úgyszólván félő volt, az előbb utóbb rájuk dől. Márton hajdú közben egyre csak azt kiabálta, hogy neki a perjellel kell beszélnie, és bizony innen el nem megy, amíg nem vezetik őt hozzá, egyébként pedig az istennyila csapjon minden csuhásba, valahány ezen a földön van. Végül is a testvérek feladták a reménytelennek tűnő ellenállást, de még hátravolt egy kérdés eldöntése, az, hogy ki vezesse a katonát a perjelhez. A szerzetesek, ha lehet, még ennél a pokolból szalasztott ördögfinél is jobban tartottak a perjel szigorától, aki ilyentájt szent elmélkedéssel töltötte az idejét, és nem szívesen vállalta egyikük se annak az ódiáját, hogy ilyenkor zavarják. Máté páter a többiek közül mindig is kitűnt együgyűségével, és így nem csoda, ha ezzel a feladattal is őt bízták meg.

Máté páter félszegen állt meg az ajtóban, látszott rajta, hogy mennyire tart a falon függő feszület előtt kukoricahalmon térdeplő, elmélyülten imádkozó szikár alaktól. A perjelről legendák keringtek a szerzetesek közt. Azt, hogy hány éves, senki se tudta, csak azt, hogy már a legöregebb szerzetesek előtt is itt volt. Cellája falán szöges ostor lógott, amelyet rettegve bámultak a novíciusok. Azt beszélték, hogy esténként azzal szokta magát véresre korbácsolni. Mesélték, hogy egyszer még az előző perjel meg is feddte buzgalmaért. Többször volt már látomása is, álmában Szűz Mária jelent meg előtte, és óvta a veszedelmektől, amelyek Magyarországra leselkednek, ilyenkor aztán újult erővel kezdte önsanyargató életmódját. A nép mindezért szentként tisztelte, hozzá vitték reménytelennek látszó betegeiket, és közbenjárását kérték a bajok elmulasztására. Ha szárazság tombolt és hullottak az állatok, ő tartott engesztelő

misét, és napokon belül életet adó eső áztatta a kitikkadt földet. Most azonban minden szárazságnál pusztítóbb veszély fenyegette ezt a földet, ezért sanyargatta magát éjszakákon át.

A látvány szemmel láthatóan még Márton hajdú harcokban edzett, kérges lelkére is hatással volt, megilletődötten kapta le fejről süvegét, és tisztelettudóan várt. Amikor a perjel befejezte az ájtatosságot, intett Máténak, aki bár vonakodva, de eleget tett a néma felszólításnak, és kiment:

- Mi jót hoztál, fiam? - fordult a perjel Márton hajdúhoz, amint magukra maradtak. -
Hát én bizony csak rosszat hoztam, atyám. Ali pasa irtatlan seregével megindult a Felvidék ellen.

- Isten bocsátotta ránk a pogány csapását förtelmes bűneinkért.

- Meglehet, én csak azt tudom, hogy menekülni kell.

Mindezt Márton inkább csak a bajszába morogta, de a perjel figyelmét mégse kerülte el:

- Imádkozni fogunk, hogy Isten haragja enyhüljön.

- Engem a kapitányom azzal az üzenettel küldött, hogy meneküljenek, a török hamarost ideér.

- Oktalanság Isten haragja elől menekülni fiam, hisz az mindenhol utolér minket, nem lehet előle elbújni, még a világ végén is utolér, még a sziklába vájt vár is kártyavárként omlik össze, egyetlen fuvallatára.

- Palástonál gyűlik a sereg, Teufel generális vezetésével készül megállítani a törököt.

- Isten segítségével sikerülni is fog, ám ha mégsem... úgy fogja elsöpörni a török őt is, mint az őszi szél a falevelet. Mi nem megyünk, a jó pásztor nem hagyja el nyáját, hanem pont akkor van mellette, amikor farkasok támadnak rá.

- De, hát most mindenki menekül, menti az irháját!

- Mi maradunk! Ha Isten úgy akarja, nem lehet-e az agyagvár is erősebb a legerősebb sziklavárnál, vagy nem omolhat-e agyagként porba a legerősebb sziklavár is? Lám, mennyi büszke vár hajlott meg Ali pasa serege előtt, amiket pedig a legkiválóbb hadi mérnökök erősítettek meg. Márton hajdú még ellenkezni próbált volna, mivel a magyarok táborából azzal a megbízással bocsátották el, hogy mindenképpen bírja rá a menekülésre a szerzeteseket, de a másik szigorú tekintete, amellyel az egész kolostor életét megkérdőjelezhetetlen autoritással irányította, belé is beléfagyasztotta a szót, és úgy látszik, a perjel érvelése is meggyőző volt, mert menni készült, de az ajtóból még visszafordult:

- Atyám, nem áldana meg? A török ellen bizony szükségem lesz az áldásra.

- Menj fiam, és az Isten áldása kíséren! - mondta a perjel, és a kereszt jelével illette Márton hajdú homlokát.

Az alkonyi szürkületben szomorú menet hajtott ki a kolostor udvaráról. Rátértek arra az útra, ami a temetőhöz kapaszkodott föl, és azon túl az erdő fái közt tűnt el. A szekér elé két ökör volt fogva, de még így is nehezen kapaszkodott fel a meredeken, úgyhogy még a mögötte ballagó embereknek is tolni kellett.

Elöl haladt a szekér, amelyen koporsó volt, a szekér után hat szerzetes ment lehajtott fejjel, mélyen az arcra húzott kámzsával, mint temetésekén szokás, úgy, hogy a falubeliek nyugodtan azt hitték, temetési menetet látnak. Legfeljebb az volt a különös, hogy nem megszentelt földben helyezték örök nyugalomra a megboldogultat. Éppenséggel azonban erre is lehetett magyarázatot találni, tán a megboldogult valami Istennek nem tetsző halált halt, esetleg a szentségek felvétele nélkül halt meg. Aztán különös volt még az is, hogy a perjel a szekéren ült, a koporsó mellett, mintha még ezen az utolsó útján is társául akarna szegődni a halottnak. No, de ez is magyarázható volt a perjel hajlott korával, amely már nem bírta a hosszú gyaloglást.

Márk a kolostor öreg szolgája a bakon ült, tekintetével bebarangolta a tájat, elkalandozott a völgy mélyén megbúvó kis falu viskóin, a völgyet átszelő patak mentén, mintha örökre az agyába akarná vésní ezt a képet. Tudta, hogy milyen sors vár rá, és belenyugodott. Öreg volt már, nem bánta, hogy többé nem látja a felkelő napot, csak az unokájáért aggódott. Már őt is a szerzetesek nevelték fel, az erdőben találták, ahova valami asszony nép tette ki a szégyenét, remélve, hogy az erdei vadak majd elvégzik, amit ő nem bírt megtenni, elpusztítják a kis jövevényt. Már belőle is papot akartak nevelni, de neki nehéz volt ehhez az esze, így lett kolostorszolga, afféle mindenés. A fia az erdőre járt fát vágni, egy nap agyonütötte az egyik fa, egy kisfiú maradt utána, a felesége elment, rossz asszony lett belőle. A barátok megígérték, hogy felnevelik a kis unokáját. Papot nevelnek belőle, gondolta, én nem lehettem, de majd ő, tán még püspök is lehet!

Az út hosszú volt, és sokáig tartott, többször is elhaladtak ugyanazon a helyen, hogy azt, aki a keréknyomokat akarná követni, összezavarják. Közben nemegyszer szükség volt a szekér mögött haladó szerzetesek segítségére is, hogy kimozdítsák a szekeret egy-egy kátyúból, amibe megakadt.

Végül azonban csak megérkeztek céljukhoz, a szekér megállt egy tisztáson, ami semmiben se különbözött az erdő megannyi más tisztásától, úgyhogy a felületes szemlélő könnyen összezavarodhatott volna. Csak az fedezhetett fel apró jeleket, aki alaposabban szemügyre vette a terepet. Ilyen volt az az alig észrevehető csermely, amely a tisztás szélén csordogált, és körülötte mindenféle lábnyomok arról árulkodtak, hogy a környék vadállatai gyakran itt oltják szomjukat. A hold ekkor már teljesen beragyogta a tisztást, ahol ez a kísértetjáték a következő percekben le fog játszódni, és ez még hátborzongatóbbá tette a jelenetet. Az egész némajátékot csak az éjszakai erdő hangjai festették alá, egy bagoly szárnyának a suhogása, ahogy a fák közt szárnyra kel, vagy áldozatának a halálsikolya.

A szerzetesek levették a koporsót, és a vállukra emelték. Bár hatan voltak, és a perjel a legmarkosabbakat választotta ki, de még így is meggörnyedtek a teher alatt. Miután megásták a sírt, a koporsót leengedték, még a földet is elegyengették, gondosan ügyelve arra, hogy ne maradjon árulkodó jel:

- Most pedig esküdjünk, testvéreim! - szólalt meg a perjel, aki eddig némán irányította a munkát, a hangja korát meghazudtoló eréllyel csengett, és csuhája alól egy Bibliát vett elő.

- Esküdjünk, hogy titkunkat megőrizzük, bármily módokkal és eszközökkel próbálják is azt ellenségeink megtudni, mézes-mázos szavakkal, avagy cselvetéssel, ármánnyal!

A szerzetesek komor képpel álltak körül a perjelt, és helyezték kezeiket a Bibliára, valamennyien tisztában voltak a most lejátszódó események súlyával. Némán mozgott az ajkuk, ahogy félhangosan ismételték az eskü szövegét:

- Esküszünk az élő Istenre, az Ő egy Fiára, annak kínszenvedéseire, hogy titkunkat megőrizzük! Égesse bár testünket máglyatűz, égjünk el elevenen, de titkunkat megőrizzük! Ha pedig eskünket megszegnénk, ne legyen többé nyugtunk se itt a földön, se a halálban! Amen.

A holdvilág fényénél még kísértetiesebbnek tűnt a jelenet, és ha valaki véletlenül tanúja volt mégis, az biztos, hogy hanyatt homlok elrohant onnan.

BEMUTATJUK

Szábely Zsolt versei

létezésed

vak pillantás reménye
hol festmény hajnalok égető
sugarában rébuszok rejlenek
(furcsa idea ösztönzött végzeted)

éber kómában vergődsz
kozmosz viharok kristályos hajnalán
létezésed gigászi tűz torony
(bár megfér egy tű fokán)

A spanyolfal mögött...

kép-koponya csontkeret
emlékem szelíd akvarell
nem látomás-magány tárlat
ennyit nyújtok-megfelel?

álom-festék kopott vásznon
alaktalan s gigantikus
de a spanyolfal mögött a csend..
(titokzatos erotikus)

nem árny- élet vetülés!
nem halál-pogány vitalitás!
ha tetszik Neked jer az estbe
tűnékeny a kiállítás!!

A demokrácia ártatlansága

szögesdrótból fontunk gyűrűt
demokrácia asszony ujjára,
ágyékát erényöv fedi.
s hogy szüzessége semmivé lett?-
tán a bolondot sem érdekli...

Figyelj csak!

Poros érzelmek polcain
szunnyadnak életed portréi.
Az akarat temploma-
egy arc, egy hang...
Az emlékek tavába veszel.
Üres koponyád éterben lebeg.
Elborult aggyal szagatod
álarcom...

Sss... a Halál!
Figyelj csak! Átrázom!

Ha...

kristályszem rettenet levítál fölöttünk
déli utcákon ős-néger rejtvények
selyembe csavarva tudatom szervei
a szabadság létünket vad szörnyként elnyeli
agyam lösz falán kéj-pogányszentélyek
s vörös köd somfordál kacarász köröttünk...

Éjmarasztaló

A csend ajka hús nélküli döbbenet
Amikor álmodsz létezel-testeden kívül.
Az éj korlátján táncol a hajnal...
Ne! Még ne hívd vendégül!

Végtelen végzet

az éjjeli ón-tenger végtelenségében mártózott
testünk hajdan a görög partok
csontozott magány-offenzívája mint herélt
rinocérosz vágatott tova a galaxis mértani
húscafat pontjain.

nem kérdezte ókori titkaink kódexét Dél irányába
a sarkpont felé iramlott mint a Golf-áramlat
mossa szennyes tudatom és a Mindenséget kívánva
hol keserű véget-majd táncolunk Mi is
ó-érchegyek ormain.

a Vénusz balzsama csorog koponyámon nem kímélve
görcsök egyirányú hídjait míg a legvégső hajnal
liliom ágyékán fölrobban az utolsó biológiai galaxis.

/ S nem értjük tovább holt éjek titkait.../

A nevem Szájbely Zsolt. Születtem 1987 július havának huszonegyedik napján. Tanulmányaimat a balassagyarmati Mikszáth Kálmán középiskola rétsági, esti kihelyezett tagozatán végzem. Versek körülbelül öt éve írok. Az írással saját tudatalattimat kívánom felszabadítani.
Kedvenc költőim: Pablo Neruda, Szarka István, Wass Albert, Jim Morrison, Allen Ginsberg
Kedvenc íróim: Alberto Moravia, D. H. Lawrence, Dosztojevszkij és John Updike

SZIKRA JÁNOS

Egy euró

Ebben a versben nem süt a Nap,
a napsütés pénzbe kerül.

Nincs szerelmes andalgás a parton,
hajnali vitorlaborzongás a badacsonyi szélben,
mert idő sincs ebben a versben,
amelyből fiam lép elénk.

Húszéves,
érettségizett magyar feketemunkás,
heti hét nap sört csapol a Balatonnál,
nappal tizenkét órát dolgozik,
húst farag egy bódében a gazdagoknak,
órabére kétszázötven hun forint,
betegbiztosítása nincs,
szerződése szóbeli,
négy hónapig,
minden héten hét napon át,
éjszaka is tizenkét órát dolgozik,
munkadíját szezon végén fizetik,
ha fizetik,
sört csapol és saját húsát méri ki
egy siófoki bódében a gazdagoknak 2005 nyarán.

A bódés szerint nem mosolyog eleget.

Nem vagyok belga

Harmadosztályú hullajelölt,
közel ötven évesen

 nekem is a pénzre kéne hajtanom,
vén törzs, vedlő platán,
kortársaim közül lassacskán kikorhadok,
munkanélküli leszek,
dilibogyót legelő hajléktalan –

 naná hogy korszerűtlen vagyok,
de mikor voltam s mért legyek és kinek legyek korszerű,
a kor is régen korszerűtlen,

 a pénzre kéne helyeznem a hangsúlyt,
hogy nyakkendőre kötve végre összeszedjem magam,
 versenyben maradjak,

akár a forma egyes gépszokéi

 és vigyem már valamire –
helyette verseket írok, például ezt:

*baszd meg, balga,
nem vagy belga,
sem büszke brüsszeli,*

de én valóban nem vagyok belga, na,
sem a globalizáció gesztenye fasori bajnoka –

 ma sincs más a tudatomban,
csak ezek a mások száján szétroppantott,
nyomorult magyar szavak.

BORSI ISTVÁN

MADÁR AZ ABLAKBAN

Az elhagyott raktárcsarnok üresen még nagyobb mutatott. Ajtajának belső oldala előtt a szél a behordott porból parányi sivatagot rajzolt magának. Ebben a finom porban a korábbi éjszakák hatlábú vándorai hagyták hátra apró nyomaikat.

A falakon használaton kívüli villanyvezetékek éhes kígyói kutatnak a térben, az energia után. Az egykori gépek szennyes porból rajzolt sziluettjei, mint valami negatív fotók virítanak a szépeplékű, meszelésről álmódó pilléreken.

Lépéseim hangja bizonytalanul távoli, mély visszhangot keltett.

Az egykor nyüzsgő, nehézszagú, zajos terem csenjében a hőre táguló tetőzet ropogásába az ablakhoz ütődő nagy, kék legyek koppanása, zöngése vegyül.

Mindenütt a változás jelei.

Ami az üzemnek a leépülés, az a rovarok számára, valamint az anyészet asztrállényeinek buja élettér. Becseppenő esővíz nyomán a porból néhány növényi csíra kap életet. Mindegyik létforma táplálja majd az utána jövőket.

A zavartalan nyugalom, védett épület és a fehérjetöbblet ide vonzotta a madárvilág hobóit, a bárhol megtelepülni képes bájos rozsdafarkú madarakat. Elhagyott, zilált fészkeik szalmája a falakból kitépett fémkapcsok helyein, a félig nyitott orvosságos szekrényben, kábelek elágazásaiban megjelennek.

A tartógerendák biztonságában most is figyel engem egy szülőpár, méltatlankodva fütyentenek egymásnak, közben sűrűn guggolnak, valamint farkukat rebbentik izgatottan. Ők már bizonyára embertelen körülmények közepette cseperedtek fel itt, a csarnokban.

Tekintetem ekkor a légypiszoktól szennyes ablakra esett, melyen belépve a nap erős, jótékony fénye a padlón lassan vándorló fényudvart kerített magának.

A kettős ablakszárnyak egyike nem volt a helyén, a másik oldalon a keret alsó felén egy kitárt szárnyú kismadár kapaszkodott a fény felé fordulva.

Egészen közel mentem hozzá, mire észrevettem, hogy nem mozdult.

Szemeinek gödrösre száradt hártyája az utolsó reményének pillanatába dermedt.

Ki tudja már, mennyi ideje, egy hónapja, egy éve talán, hogy elszáradt lábainak hegyes körmei kitartóan kapaszkodnak, megtartva a test fantomját, mintegy szoborként, alig két miliméterrel az áhított kinti élettől. A szabadságon innen.

Talán két nap, talán három volt, míg esztelen küszködése a végéhez ért. Szülei bizonyára hívogatólag válaszoltak kétségbeesett segélykiáltásaira.

Ők tudták, hogy hol a kijárat, hol a szabadulás.

A kis fióka pedig nem tágított. Minden újabb napfelkelte számára újabb küzdelmet hozott, és újabb reményt. Míg nem az üde testből az akarat szárnypróbálgatásai az utolsó cseppet ki nem zsarolták.

Még mára sem adta fel, mintha azt sugallaná, hogy egyszer minden megnyitják. S talán egy vihartól sérülő üvegtábla jóvoltából, málló testének hamvait a szabadban fogja görgetni a szél...

Több év alatt sok kis fióka hagyhatta el az addig biztonságot és védettséget adó otthonát. De csak egynek találtam meg a holttestét. A többiek a szabadságot választották, hallgatva őseik hívó szavára. Ők, akik kijutottak. Testüket ott adták át a rájuk leselkedő veszélyeknek, hogy a túlélőkből erősebb, tapasztaltabb nemzedék jöhessen létre, akik kint és bent egyaránt otthonot találnak.

Mi lenne mi velünk, ha végre megtanulnánk repülni?

Kilenc millió holttest száradna az ablakokban.

Pedig a mi fészkeinkből nem is a valódi napfényt, hanem villódzó neonlámpákat, és a pénzermékről visszavert hamis csillogásukat látjuk csak.

Nem is tudják ők, a kilencmilliók, hogy külön-külön nem is, de együtt már képesek lennének kiütni az ablakot.

Az ősök, akik ismerik a kijárót, berekedt hangszállal, fájdalmas tekintettel -most már mozdulatlanul- a karzatról figyelik, míg az utolsó jajkiáltás elenyész.

Tovább élnek benn azok, kik nem emésztették fel hasztalan vergődéssel életerejüket, hisz van itt táplálék elég. És élnek azok is, kik megküzedek minden nap az életben maradásért a szelekkel, kint a szabad ég alatt.

2007. 03. 07.

VÉGH JÓZSEF

**Templomának freskóin a Szent László legenda képei
láthatók**

Tereske

„A Cserhát-hegység alján fekvő magyar kisközség körjegyzőséggel. Házainak száma 154 és róm. kath. vallású lakosaié 994. Postája és távirója helyben van, vasúti állomása pedig Rétság.” – írja róla egy 1911-ben megjelent megyemonográfia.

E községben még a tatárjárás előtti korszakban, a Boldogasszonyhoz címzett Benedek-rendi apátság állott fenn, melyről a váradi regestrum (1219–1239) is megemlékezik. E kolostor a XIII–XV. században még fennállott; nyomai a községhez tartozó Dennek-pusztai erdőben még a közelmúltban is láthatók voltak.

A tereskei Benedek-rendi apátságot, mely egyike a vármegye legrégebbi egyházi intézményeinek, alkalmasint még első szent királyunk idejében alapították. Az apátság földjei beékelődnek az esztergomi érsek legrégebbi birtokai – Vadkert, Szátok, Tóttereske – közé, tehát bizonyára csak e birtokok adományozást megelőzőleg voltak az apátság számára kihasználhatók.

Mocsári Antal így fogalmaz az 1820-ban megjelent munkájában: „*Bizonyos az, hogy itten hajdan Apátország volt, melyet nem csak ama' ama' régi, még most is épségben fennálló, négyszegű faragott kövekből épült, 's két egyenlő tornyokkal ékeskedő templom bizonyít, melly annak egy nagy megkülönböztető jele volt a' régieknél; hanem ezen kívül bizonyítja azt Pál Pápa' levele is. Ellenvetés lehetne ugyan a' nevezet eránt, de az azért meg nem semmisíthetné magát a' dolog velejét; a' hajdaniak írhatták ezt Dereskének, valamint a' mostaniak írják Tereskének, ezt e' szerint láthatjuk a' Vármegye régi és utóbbi irományaiban, - sőt Tresztyánszky Imre mist is Sz. Benedek' Tereskei Apátja. Most ezen templom minden kerítés nélkül magányosan áll ezen falu közepe táján.*”

Okleveles adataink azonban csak a XIII. század elejétől kezdve vannak az apátságról. A váradi Regestrum egyik 1219. évi oklevele szerint a tereskei monostor apátja pert indított a poroszlói monostor apátja és kegyura, a Sartiván-nemzetségbeli Barakony ellen, húsz márka miatt. A királytól ebben az ügyben kiküldött bíró, Bács comes, és a Varsányból való Primus nevű pristaldus a feleket tüzes vaspróbára Váradra idézte, ott azonban abban egyeztek meg, hogy a poroszlói apát, és Barakony adnak a tereskei monostor apátjának hat márkát, a pristaldusnak fizetnek egy márkát, a bírónak járó részt pedig a tereskei apát tartozik fizetni. Az apátság túlélte a tatárjárás viharait. IV. Béla egy 1255. évi oklevelében, melyben Vadkert határait ismerteti, Csesztve, Sente és Szátok felemlítése után hozzáteszi, hogy a további határ érintkezik a tereskei monostor földjeivel, innen pedig egybeesik Tóttereske régi határával. Az esztergomi káptalan 1274. évi oklevele szintén említi az apátságnak Vadkert melletti birtokát. A XIV. és XV. században még fennállott.

A község mai címere

A XVI. század közepén a helység a török hódoltságához tartozott és 1562–1563-ban Hasszán bég, Rusztem pasa helytartója, 1583–1584-ben pedig Musztafa bin Abdullah, esztergomi lovas vitéz, 1584-85-ben Mohammed Juszuf, a nógrádi tüzérek főnöke, 1592-ben pedig Behrem bin Abdullah, nógrádi tüzértizedes hűbértartó volt. 1593-ban szabadult fel a hódoltság alól.

1598-ban Kamper Ferencz özvegye volt a birtokosa. A sárfenéki Kamper család egy Pozsony megyei kihalt nemesi család. Sárfenéki Kamper György és János 1651-ben Nógrád megyei Tereske helységet 900 tallérért Farkas Pál nógrádi alkapitánynak Ajacsa nevű pusztával zálogba adták tizenhat évre. 1667-ben dec. 31-én Kamper György, – miután mag nélkül elhalt testvére, János után az egész Tereske reá háromlott, azt újólaj néhány ügyei Farkas Pál özvegyének, Szombathelyi Anna asszonynak és utódainak tizennyolc évre még száz magyar forint felülfizetés mellett lekötötte. E György volt hihetőleg Lehoczky szerint Pozsonyban harmincados; és egyszersmind ő volt az, kit Öeth és Rundinelli urak a Schmiding és Heyding várak ki nem fizetett ára miatt letartóztattak, miért kiszabadítását az országgyűlés sürgette az 1647. évi 94. törvénycikkben. Györgynek csak két leánya maradt, Éva, Dobóczy Andrásné, és Eleonóra, kik 1670-ban Apácza-Tereske falut ismét kétszáz ötven forintért körmöci aranyban nevezett Szombathelyi Annának újabb tizennyolc évre zálogban hagyták.

A Rákóczi szabadságharc során Menyői Tolvay Ferenc 1704-ben a megye által állított paraszthad kapitánya volt. Levezéséből ismerjük az egykori Kékkői járásnak – ehhez tartozott a mai Rétság térsége – az ő seregébe beosztott - katonáinak névsorát és az általuk viselt fegyverzetnek leírását. Tereskéről két katona szolgálta a fejedelmet: Jenő János és Tereskei György Mindkettőnek puská és egy balta volt a fegyvere.

Az 1710. január 22-én lezajlott romhányi ütközet e község határára is kiterjedt. Az itt elesetteket a Dennek-pusztához tartozó erdőben hantolták el.

1715-ben 14 magyar és hét tót családot írtak össze a számlálók. Adózó családfők neve: Valentinus Bandor; Petrus Bandor; Michael Lasin; Georgius Drahota; Michael Vincze; Martinus Toth; Michael Makrai; Martinus Bandur; Joannes Bandur; Stephanus Makrai; Matheus Drahota; Joannes Böger; Paulus Drahota; Georgius Balaz; Michael Sraközy; Simon Valyas; Joannes Filep; Michael Hegedüs; Georgius Kis; Michael Galambos; Stephanus Tóth. Az összeírásban feljegyezték: az erdőben tűzifa és épületfa van elegendő, a makkos erdőben 30 sertést lehet hizlalni. Legelő azonban nincs elegendő, így 30 Forintért bérelnék a szomszéd falutól. Ha eladó búzájuk van, Vácra viszik.

1720-ban 12 magyar és négy tót háztartását írták össze.

Tereske térképe az I. katonai felmérésből

A XVIII. század első felében a Frideczky család birtokolta. A Frideczky család többek közt Nógrád és Nyitra vármegyében birtokos nemes család. A címeres nemes levelet I. Leopold királytól 1694-ki augusztus 21-én nyerte Frideczky János és ennek testvérei és rokonai Frideczky György, András, másik János és Miklós, és Miklósnak fia István.

A család címerében a pajzs kék mezejében zöld téren álló galamb látható, kiterjesztett szárnyakkal, csőrében egy piros rózsát tartva; fölötté három ezüst csillag ragyog. A pajzs fölötti sisak koronáján két kiterjesztett sas-szárny között férfikar könyököl, szintén rózsát tartva. Foszladék innen arany-kék, másik oldalt ezüst-vörös.

Miklósnak fia I. István neje Borsiczky Mária után sárfenéki Kamper jogon örökölte az egész Tereske helységet, és így terjedt be Nógrád megyébe a család. Unokája Tádé (1755-ben) megyéje kitűnőbb táblabíráinak egyike volt. A végső ízén álló Lajos kora ifjúságában a megyei hivatalos pályára lépett; Nógrád megyének 1838-ban másod al-, 1841-ben első al-, 1845-ben pedig főjegyzője volt egész 1848-ig; ekkor azon megye egyik nemzetgyűlési képviselője. 1849-ben pedig a forradalmi feldunai hadseregnél kormány-biztos.

Frideczky Károly pecsétje Tereske, 1790.

1770-ben Frideczky Tádé, Frideczkyné született Farkas Anna, Frideczky Róza, Balczer József, Bory István és a Jeszenszky család volt a földesura, 1826-ban Jeszenszky István, Szmrecsányi István, Frideczky József, Bory János özvegye, továbbá a Szily, Kokovay családok, Angyal és a Pogány családok és Huszár Károly. Az 1900-sa évek elején Huszár László dr.-nak, Egresy Aladárnak, Pápa Zsigmondnak, a Szmrecsányi örökösöknek és özv. Keresztszeghy Lajosné született Angyal Herminnek volt itt nagyobb birtoka. A községbeli úrilakok közül a Pápa Zsigmond és Angyal Hermin házainak alapjai még a középkorból valók voltak. Az előbbi az egykori Benedek-rendû kolostor, az utóbbié pedig azelőtt a Frideczky-kúria volt. Huszár László úrilaka 1848-ban épült.

Farkas Gábor, Nógrád megye alispánja címere, Tereske, 1762

A szmrecsányi Szmrecsányi család Liptó vármegye egyik legősibb törzsökös családja, mely a Szent-Iványi, Pongrácz, Baán, Pottornyay családokkal közös törzsből ered. Címere is a Szent-Iványi és Pongrácz családéhoz hasonló.

A tereskei ágból származott Szmrecsányi József, és fia Dénes, ki Nógrád megyének 1823-ban főügyésze volt, utóbb törvénybíró. Tereskei birtokán, 1845 táján utód nélkül halt meg, s utána Liptó megyéből rokona Szmrecsányi István örökösdött, kinek fia Emil volt később Tereskén birtokos.

A Szmrecsányi család címere

A baráthi Huszár család előkelő birtokos család Nógrád, Hont, Bars, Esztergom és Pest megyékben. Törzse Huszár I. Márton, ki a háborús viszonyok között, régi nemességi okmányainak elégeése után Rudolf királytól 1591-ben régi nemességét bizonyító és megerősítő királyi címeres levelet nyert.

A család címerében fennálló hadi pajzs látható, melynek vörös udvarában zöld téren egy fehér ménen ülő kék öltözetű magyar huszár száguld, az üldözö ellenség felé hátra fordulva, s kardját hátra vágva. A pajzs fölötti sisak koronájából fehér ló ágaskodik. A foszladék jobbról arany-kék, balról ezüst-vörös. A pajzsot telamonok gyanánt két arany griff veszi körül. A család, az előnevét a Hont megyei Baráthi (ma Bernecebaráti) helységről kapta. Huszár Károly (született 1803-ban), 1844-ben Nógrád megyének országgyűlési követe, és e megyének egyik kitűnő – általánosan tisztelt – férfia. Nejétől nádasi Terstyánszky Máriától hat gyermeke született, kik közül Gyula (született 1838-ban), „fényes írói tehetségeinek korán szép jeleit adta”.

A Huszár kastély

Az oktatás történetének első tereskei adatait 1770-ből ismerjük. Ekkor a Vácról származó Kovács György volt az iskola tanítója, kinek ez volt első rectori állása. A tanulóinak száma 1770-ben 3 volt, mely létszám 1772-re 12-re emelkedett. Az olvasás és az írás tudományára oktatta a nebulókat. A tanító éves jövedelme 1770-ben seminatúraként 4 köből, párbérből 42 köből búza volt. 1772-ben pedig seminatúraként 4 pozsonyi mérő, házaspároktól ½ pozsonyi mérő búza és 25 dénár, községtől 50 libra só, 50 libra hús és a tanulóktól havonta 5 krajcár volt a javadalma.

Pacséri Károly 1900-ban jelentette meg a megye egyik legjelentősebb oktatástörténeti monográfiáját. Ezt írja Tereskéről: „A község lakóinak száma 1080; ezek túlnyomóan róm. kath. vallásúak és magyarok. A tankötelesek száma 221; ezek közül mindennapi tanköteles 153, ismétlő 68; vallásra nézve 214 róm. kath., 5 ág. 2 izr. A tankötelesek közül iskolába járt 192 róm. kath., 4 ág. ev. és 2 izr. A község-ben van róm. kath. elemi népiskola 2 tanítóval és 2 tanteremmel.

A róm. kath. elemi iskola 1823-ban épült; tanítási nyelve magyar. Az iskola jelenlegi tanítói: Mihály Mátyás és Kurczveil Mária, mindkettő okleveles s az orsz. tanítói nyugdíjintézet tagja. Volt tanítói közül nevezetesebb Zalka Zsigmond, ki az írva-olvasás módszerét 25 évvel ezelőtt kezdte meg. Az iskolát állami segélylyel a róm. kath. hit-község tartja fenn. Az iskola felszerelése megfelelő; tanulóinak 10 évi átlagos száma 155.”

Az 1848/49-es szabadságharc több tekintetben érintette a települést. Jónéhány alkalommal megszervezte az átvonuló csapatok fosztogatózásait. A honvédseregbe háromszor is toboroztak a falvakban. 1848 augusztusában és októberében, valamint 1849 júniusának elején. Tereskéről nyolcan vettek részt a hadműveletekben. A világosi fegyverletétel után rájuk is üldöztetés, bujdosás várt. 1849 októberében megjelent ugyanis a császári hadsereg főparancsnokságának rendelete, mely szerint *“ a felkelő seregben szolgált minden egyén előállítandó és a hadsereg állományába osztályozás nélkül besorolandó ”*. A csendőrség és a katonaság valóságos hajtóvadászatot rendezett megye szerte a parancsmegtagadók ellen. 1850-ben ennek keretében összeírták a volt honvédeket. A tereskeieket Szúnyog János bíró és Bálinóffy Pál hites jegyző írta össze 1850. április 23-án.

Tereske helységben lévő honvédek jegyzéke

Neve elbo-	házas-é v. nőtlen	Cs. katona e v. honvéd	Honnét menekült	Volt e vizs- gálaton és hol?	Van e csajtó leve le?
Pálinkás Gábor	házas	honvéd	Világostúl	Gyarmaton	van
Lapáti Mátyás	nőtlen	honvéd	Világostúl	Gyarmaton	van
Dalmadi Mihály	házas	honvéd	Komárombul	Gyarmaton	van
Bosko István	házas	honvéd	Komárombul	Gyarmaton	van
Házik Ferenc	házas	honvéd	Világostól	Gyarmaton	van
Haulik József úr	nőtlen	honvéd	Világostól	Gyarmaton	van
Pogány Miklós úr	nőtlen	honvéd	Világostól	Gyarmaton	van
Tót János	házas	Cs. katona, el korosált?	Pestrül	Gyarmaton	van

1866-ban itt is pusztított a kolera. A lakosok fogyasztási és értékesítő szövetkezetet tartanak fenn. A községhez tartoznak a már említett Dennek-pusztán kívül Farkasvölgy-, Ilonka-, Károly-, Kormos és Ledér-puszták.

1934-ben jelent meg Hont és Nógrád vármegyék történetét bemutató kötet, melyben az alábbi jeles tereskei személyiségekről olvashatunk:

Lengyel Mór földbirtokos és kocsmáros. 1870-ben Pusztaberkiben született. Iskoláit Nagyorosziban és Balassagyarmaton végezte, majd kitanulta a mészáros szakmát, apja néhai L. Fülöp mellett felszabadult 1914-ben átvette az üzlet vezetését, amely mellett 24 holdas birtokán gazdálkodik. Községi virilis képviselő, 1916-ban a 60-as gy. ezredhez bevonult.

özv. Liber Jánosné néhai férje 1869-ben Nagyorosziban született, középiskolát Vácott végzett és Balassagyarmaton közg. tanfolyamot, ahol jegyzői oklevelet nyert. Mint vezető jegyző 1897-től 1912-ig működött és ekkor Cifferbe került, ahol 1916-ban elhunyt. Özvegye született Kurczler Mária okleveles tanítónő, Tereskén 1898-tól 1933-ig tanított.

szmrecsányi Szmrecsányi Gyula földbirtokos, Liptaszentmiklóson 1891-ben született, középiskoláit Rózsahegyen végezte és tisztviselői pályára lépett. 2 évig pénzügyőr, majd 2 és fél évig a vasut szolgálatában volt. 1922-ben Tereskén átvette nagybátyja, néhai Sz. Emil öröklött birtokának vezetését. 1914-ben a 9-es közös huszárezredbe bevonult és résztvett a limanovai ütközetben, majd az olasz frontra került. Neje Novobilszky Angéla.

Szunyogh János suhaj Hangya üzletvezető; Tereskén született 1889-ben, iskolái elvégzése után atyja mellett kezdett gazdálkodni, majd 1930-ban a Hangya üzletvezetője lett és ezt megelőzőleg, 1 évig saját üzlete volt. A 60-as gyalogezredben teljesített szolgálatot és az orosz fronton harcolt, megsebesült. Kétszer bronz vitézségi érem és Károly csapatkereszt tulajdonosa. 1921-ben vette Kovács Erzsébetet nőül.

Tóth József vegyeskereskedő, Tereskén 1901-ben született. Először gabonakereskedelemmel foglalkozott, azután 1929-ben fűszer és vegyeskereskedést nyitott. Amellett 30 hold saját földön és 50 hold bérleten gazdálkodik. Két évig a nemzeti hadseregben szolgált. Neje, Vincze Margit.

Tóth Rafael. kereskedő, Tereskén született. Eleinte a kőműves-ipari szakmában. dolgozott, amelyben fel is szabadult, majd 15 holdas birtokán kezdett gazdálkodni. A gazdálkodás mellett az 1924. évben nyitott fűszer és vegyeskereskedését vezeti.. A háboruban a 3-as h. tüzérekénél, orosz., olasz és román fronton harcolt és megsebesült. A bronz vit é. és k. cs. k. tulajdonosa. Neje, Vincze Ilona.

Tullner István kántortanító. Győrött született 1901-ben, a középiskoláit és a tanítóképzőt szülővárosában végezte, ahol 1919-ben kapta oklevelét. Először Romhányban: tanított és 1928 óta Tereskén tanít. Az iskolán kívüli népművelés vezetője. Neje: Bedő Valéria.

Vince János gazdálkodó, törv. bíró. 1889-ben Tereskén született. Iskolái elvégzése után atyja mellett gazdálkodni kezdett. 1916 óta önállóan gazdálkodik. 16 holdas birtokán. 1920 óta a községnek pénztárosa és törvénybírája. A Nemzeti Egység párt vezető titkára, a szövetkezet igazg. tagja, a tejszöv. felügy. biz. tagja. 1914--ben a 16. h. gy. ezredhez vonult be és orosz fogságban volt 4 évig. Neje: Makrai Veronika.

A világháborúk hősi halottainak emlékműve

Látnivalók:

A római katolikus templom

Tereske bencés apátsága és román temploma a XI-XII. században épült. A falképsor utolsó négy képe a XIII. században, a felvonulás és ütközet a XIV. század végén készült. 1467-ben még lakták a kolostort, ezután elnéptelenedett. Mátyás 1490-ben Bajoni Istvánnak adományozta, aki átépíttette a templomot. Valószínűleg ekkor helyezték el a reneszánsz pasztofóriumot is. A XVI. század során belső bélésfalat emeltek, majd 1720 után barokk átépítés következett.

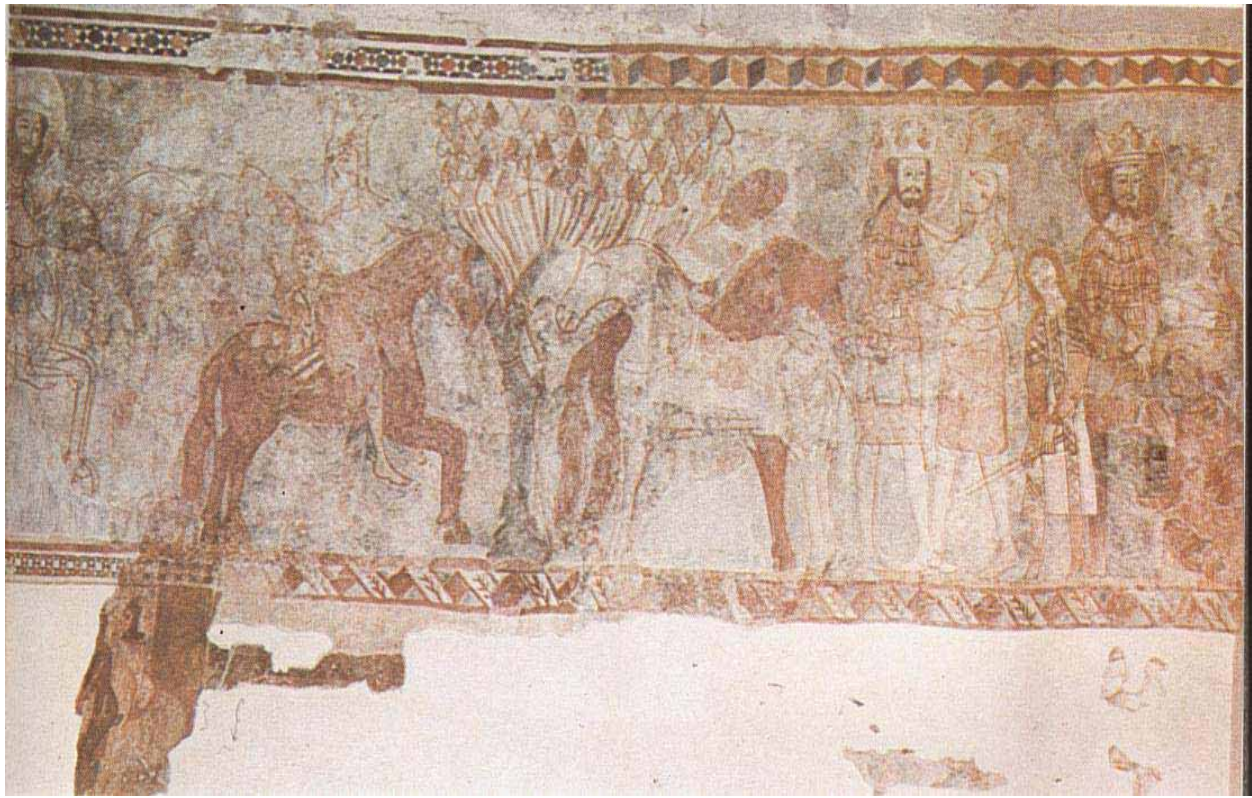
A reneszánsz pasztofórium

A templom legfőbb látványossága a Szent László legendáját felelevenítő XIII.-XIV. századi freskósor. Szent László I. Béla fiaként 1040 körül Lengyelországban született. Unokafivére, Salamon uralkodása alatt Géza bátyjával, majd Géza uralkodása idején egyedül a dukátus ura volt, 1077-től 1095-ben bekövetkezett haláláig az ország királya. Második feleségétől, Adelhaidtól született leánya, Piroska Ioannés Komnénos feleségként bizánci császárné lett, akit az ortodox egyház szentként tisztel. Lászlót előbb az általa alapított somogyvári apátságban, majd Váradon temették el. 1192-ben III. Béla király kezdeményezésére avatták szentté. A váradi székesegyházban lévő sírja országos jelentőségű kegyhellyé vált, amelyet a magyar királyok is rendszeresen felkerestek. A nagyváradi sírjánál tartották a középkori istenítéleteket, az ártatlanul vádoltak az ő közbenjárásától várták szabadulásukat.

A mai templom keletelt, egyhajós, homlokzati tornyos. Falai nagyjából kváderkövekből épültek, így a főhomlokzat is, melyet később barokk stílusúra alakítottak. Tornya egy szinttel emelkedik a tetőszék fölé. A déli oldalfalban kis román és nagyméretű csúcsíves ablakok láthatók, valamint egy késő gótikus ajtókeret. Szentélye a hajóval azonos szélességű, az egyenesen záródó keleti falban a román szentély sarokkiképzése is megfigyelhető. A belső tér síkmennyezettel van fedve, a diadalív csúcsíves. A déli oldalon későbbi bélésfal részlete áll. Dongaboltozatos altemploma van, melyből földbe vást alagút vezet a falon kívül, észak felé. A templomtól délre a középkori kolostor és torony alapfalai láthatók.

Az öltöztetős Mária szobor

A templom freskói

A tereskei templom freskóin Szent László és a kun legendája ismerhető meg. Ennek leírását a Képes Krónikából idézzük: „*Aztán Boldog László herceg megpillantott egy pogányt, aki lova hátán egy szép magyar leánykát vitt. Szent László herceg tehát, abban a hitben, hogy a váradi püspök leánya, bár súlyosan meg volt sebesülve, mégis sebesen nyargalva úzóbe vette lován, amelyet Szögnek hívott. Mikor azonban már annyira volt, hogy lándzsát vethetett volna rá, nem tudta megtenni, mivel sem a maga lova nem szaladt gyorsabban, sem amannak a lova nem maradt semmit vissza, hanem körülbelül egy könyöknyi távolság volt a lándzsa és a kun háta között. Tehát szólt Szent László herceg rákiáltott a leánykára és azt mondta neki: »Szép húgom, ragadd meg a kunt az övénel fogva és ugorj a földre!« Amit meg is tett. Mikor pedig Boldog László herceg távolról lándzsát döfött volna a földön heverőbe, hogy megölje, a leányka igen kérte, hogy ne bántsa, hanem, hogy elbocsássa.*”

A tereskei temetőkert

Eredetileg szépen tervezett, fákkal, bokrokkal telepített volt. A meglévő fák igényes kialakításáról tanúskodnak. Ezt a megállapítást igazolja a méretes fák egész sora, a 150 cm törzskerületű szomorú bükk, a két vérbükk, a pirosvirágú galagonya, a lucfenyő, az amári palósfa, az aranyvessző szép bokrai és a vörösmogyorók. Volt egy olyan elképzelés, hogy a megyéből összegyűjtik és megőrzik a régi fejfákat, erre még nem került sor. A temetőkert szomszédságában romos állapotában is szép kálvária- és stáció együttes látható.

Volt Huszár kastély

A kastélyt a Huszár család építtette klasszicista stílusban, 1848-ban. A főépület téglalap alaprajzú, földszintes. Utcai homlokzatán középrizalit, a kert felé négy oszlopos, kocsifelhajtós portikusz helyezkedik el, mindkettő timpanonnal van lezárva. A homlokzatot egyszerű fejezettel formált falpillérek tagolják. Az épület középfolyosós, belső előcsarnokos elrendezésű. A két oldalszárny különböző méretű, a baloldali a terep lejtése miatt dél felől emeletes kialakítású. Homlokzatuk két-két féloszloppal díszített. A főépülethez négy-négy oszloppal tartott, eredetileg nyitott nyaktaggal kapcsolódnak. Ezeket újabban elfalazták, s kis toldalékok is épültek.

A helytörténeti gyűjtemény

A helytörténeti gyűjtemény anyagát javarészt az iskola diákjai gyűjtötték össze, ezért is található az iskola melletti községi könyvtár egyik szobájában. A gyűjteményben jelentős helyet foglal el dr. Szuchovszky Sándor hagyatéka, aki romhányi háziorvosként sokat foglalkozott a környezetvédelem problémáival. Találunk itt anyagot Pál Pista bácsiról, az utolsó palóc dudásról, és megtekinthető a tereskei padlások zugaiból előkerült néhány népi használati tárgy is.

Frideczky (Barcza)-kúria

A kúria a Frideczky családnak épült a XVIII. században, barokk stílusban. Későbbi birtokosai a Angyal, a Keresszegy, majd a Barcza család. A földszintes, téglalap alaprajzú épület kerti homlokzatát, mely előtt portikusz is áll, 1830-ban alakították át.

A portikuszt szélein két-két téglából falazott oszlop támasztja, felette lesarkított, háromszögű oromzat áll. A főbejárat is innen nyílik, az előcsarnokhoz korábban kocsifelhajtó vezetett, ezt később lépcsőkkel helyettesítették. A teljes épület alatt boltozott, téglapadozatú pince van.

Híres emberek:

Bodnár István ügyvéd

1817. március 7-én született Szepsiben, Abaúj megyében. A hagyomány szerint a családja a mohi csata után itt maradt tatárokból származik. Az 1848–49. szabadságharcban mint honvédszázados vett részt, később Nógrád megye térparancsnokaként tevékenykedett. A szabadságharc leverése után néhány hónap börtönbüntetésre ítélték, azután ügyvédkedett Balassagyarmaton. A kiegyezést követően a vármegye tiszti főügyésze volt, majd fiához, Bálinthoz költözve Tereskén élt honvédszázadosi - havi 22 forint - nyugdíjából. 1892. október 30-án halt meg Tereskén. Iránycikkei a Nógrádi Lapokban, a Budapestben és a Felvidéki Nemzetörben jelentek meg. Legfőbb munkái: Eszmetörédek az úrbéri szabályozás és tagosításról. Balassagyarmat, 1856., Kiegyenlítési javaslat a dualismus alapján, különös tekintettel az önkormányzati rendszerre. Pest, 1865., Miként lehetne a felelős kormányt az önkormányzati rendszerrel összeegyeztetni?, Észrevételek Kossuth Lajosnak Balassagyarmat, 1869., Melyik párthoz csatlakozzunk? 1871.

baráthi Huszár Gyula

Polytechnicumi tanuló, Huszár Károly országgyűlési követ és nádasi Tersztyánszky Mária fia, 1838. február 25-én született Tereskén. 1851-ben Pesten járt iskolába, azután Bécsben a polytechnicum tanulója lett. Tanulmányait azonban egészségének gyenge állapota miatt nem sokára abbahagyta és szülőihez tereskei birtokukra vonult vissza, hol folytonos olvasással és tanulással töltötte idejét. Pesten halt meg 1858. június 18-án.

Költeményeket írt a Hölgyfutárba először névtelenül, azután neve alatt (1851); beszéyleket ugyanott 1858-ban), a Divatcsarnokba (1854–55., 1858.), a Szépirodalmi Közlönybe (1858. Michelet után). Legfőbb munkája: Beszéylek. Pest, 1857. (Két nő, Hétköznapi történet, Kevély angyal. Jövedelmének legnagyobb részét a nemzeti színház nyugdíjintézetének ajánlotta.

A Huszár család címere

baráthi Huszár István honvéd hadnagy

baráthi Huszár István honvéd hadnagy

Huszár Károly nagybirtokos, országgyűlési követ és Tersztyánszky Mária fia. 1826. szeptember 4-én született Tereskén. Jogot végzett, Nógrád megye szolgabírája volt.

1849 áprilisában önkéntes parancsőrtsízt lett Görgey tábornok mellett a 13. Hunyadi huszárezred állományában. Júniusban már hadnagy volt a feldunai hadsereg hadbiztosi hivatalánál. A szabadságharc után közlegényként rövid időre besorozták a császári hadseregbe. 1861-ben szolgabíróvá, a kiegyezés évében országgyűlési képviselővé választották. 1884-ben nagybirtokos volt a család vámosmikolai birtokán. Budapesten hunyt el 1889. október 18-án. A család keszei birtokán temették el.

Pál István

Ha valaki Tereskére érkezik, aligha mulasztja el, hogy felkeresse Pál Pista bácsit, a Népművészet Mesterét. Pista bácsi az utolsó dudás Magyarországon, ki még természetes módon tanulta meg szüleitől, nagyszüleitől a dudával, furulyával való bánás mesterségét. Egy kifogyhatatlan kútforrás a népzene, s folklór egyéb ágait kutatók számára. Számtalan hangfelvétel őrzi játékát, meséit, történeteit. Életéről, népdalairól több könyv, CD, magnókazetta is megjelent. Munkásságával kiérdemelte Nógrád megye Madách díját, s elnyerte a Magyar Kultúra Lovagja kitüntető címet is. A község történetében elsőként vehette át a falu díszpolgára címet. Hasonló megtiszteltetésben részesítette őt szülőfaluja, Kétebony is.

Pál István, Tereske díszpolgára

Pálos Frigyes székesegyházi őrkanonok, művészettörténész

1924. január 23-án született Kispesten. Elemi és középiskoláit Kispesten - ez utóbbit a Deák Ferenc Gimnáziumban – a teológiát Vácon végezte. 1947-ben szentelték pappá. Váci karkáplánság után 1960 elején került Tereskére, hol aztán tizennyolc éven át szolgálta híveit. Máiig szívesen emlékszik arra az időre, mikor megtörtént kezdeményezésére a tereskei középkori bencés apátság és templomának régészeti feltárása, műemléki helyreállítása. 1976-tól az Eötvös Lóránt Tudományegyetem tanult művészettörténetet. A diplomája megszerzése után a váci egyházmegyében az Egyházművészeti Bizottság titkára, majd elnöke lett. 1978-ban került Hatvanra, hol 26 éven át volt prépost-plébános. 1994-ben székesegyházi őrkanonoki címet kapott, 1997-ben volt az aranymiséje. 2004 óta a Váci Egyházmegyei Gyűjtemény igazgatója. Egy kiváló könyvet írt a tereskei templom történetéről.

Pálos Frigyes, könyvének dedikálása közben

Dr. Szuchovszky Sándor körorvos

1899. május 24-én született Káván, pedagógus családban. Szarvason és Aszódon végezte a középiskolát, majd egy gyors katonai kiképzés után kikerült az első világháború olasz frontjára. A háború után tette le az érettségét, majd a Pázmány Péter Tudományegyetem orvosi karán szerzett diplomát. Dolgozott a Rókus Kórházban, majd 1926-ban a nyolc községből (Romhány, Tereske, Szátok, Kisbodony, Nagybodony, Kiseccet, Sente, Szécsényke) álló romhányi orvosi kör állását foglalta el. A gyógyításnak szinte minden területén otthonosan mozgott, s fáradhatatlanul szolgálta a reá bízott falvakat. 1928-ban vette feleségül a tereskei földbirtokos leányát, Csapkovits Izabellát. A második világháborúban a 19-es könnyű hadosztályhoz tartozó 21-es egészségügyi részlegének parancsnoka volt. 1975. januárjában hunyt el. Emlékét Romhányban egy róla elnevezett utca, Tereskén az általános iskolában egy emlékkiállítás őrzi.

Szunyogh Xavér Ferenc bencés szerzetes, műfordító

Tereskén született 1895. május 13-án. Középiskoláit Budapesten végezte. Magyar-latin szakos tanár lett, majd Pozsonyban szerzett doktori diplomát pedagógiából. Bencés gimnáziumokban tanított: Komáromban, Kőszegen, Budapesten 1928-1948 között. Komáromból a trianoni döntést követően a Dunát átúszva menekült, s hiába lőttek utána, Magyarországra szökött. 1948-1961 között a budapesti Szent Szabina-kápolnában folytatott lelkipásztori munkát. 1961-63-ban Márianosztrán volt bebörtönözve. 1963-tól Pannonhalmán élt. A tanítás mellett sokoldalú munkássággal vett részt kora egyházi életében: szentbeszédeket, előadásokat tartott országszerte, és számos írása, könyve jelent meg három témakörben: a liturgia, a bencés lelkiesség és a Szentírás területén. A 20. század első felének népliturgikus mozgalmát elsősorban ő népszerűsítette hazánkban. Legnagyobb jelentőségű munkája a teljes Missale Romanum lefordítása és kiadása magyar nyelven: Magyar-latin misszálé az év minden napjára. Élete második felében a Biblia, elsősorban az Újszövetség fordítása és magyarázata foglalkoztatta. Pannonhalmán hunyt el 1980. október 7-én. Kívánsága szerint a tereskei altemplomban helyezték örök nyugalomra.

nádasi Tersztyánszky Imre tereskei apát, címzetes püspök és hétszemélynök

1786. okt. 3-án született Nagyfalun, Hont megyében. A papi pályára lépett, majd a váci püspöki udvarban alkalmaztatott s már ifjú korában kecskeméti plébános, majd tereskei apát lett. 1818-ban. Pest megye táblabírója volt, később váci, majd pécsi kanonok, nagyprépost és pharosi választott címzetes püspök. 1832-ben országgyűlési követ volt a pécsi káptalan részéről, hol a vegyes házasságokról keletkezett vitában mint vezérszónok szerepelt. Mint a királyi hétszemélyes tábla bíróját a király 1835. júniusában 9. kinevezte a pesti egyetemre a bölcsellettan igazgatójává és a bölcselleti kar elnökévé. 1847. jún. 28-án halt meg Pesten. Legfőbb munkája: Hálaadó tisztelete a magyar nemzetnek, mellyel az Szent István első apostoli királyához különösen köteleztetik. Pest, 1818.

Felhasznált irodalom:

- Dr. Borovszky Samu: /szerk/ Nógrád vármegye, Országos Monográfia Társaság, Budapest, 1911.
- Fényes Elek: Magyarország geographiai szótára, Pesten, 1851.
- Dr. Ladányi Miksa: Nógrád és Hont vármegye, Budapest, 1934.
- Mocsáry Antal: Nemes Nógrád Vármegyének Históriai, Geographiai, és Statistikai Esmertetése, Pesten, 1820.
- Nagy Iván: Magyarország családai címerekkel és nemzedékrendbeli táblákkal, Pest, 1857.
- Nagné Szuchovszky Ilona: Egy igazi orvos, Budapest, 2000.
- Nógrád megye története I-IV. Salgótarján.
- Oborni Teréz: Nógrád vármegye népoktatása 1770 1772 között, Nógrád Megyei Múzeumok évkönyve, Salgótarján, 1991.
- Dr. Pacséri Károly: Nógrád vármegye népoktatásának története, Balassagyarmat, 1900.
- Pálos Frigyes: A tereskei templom, Aszód, 2000.
- Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái, Budapest, 1897.
- Szomszéd András: Süvegemen nemzetiszín rózsá, Salgótarján, 1999.

NÓGRÁD MEGYEI ALKOTÓKÖRÖK BEMUTATKOZÁSA

II. A salgótarjáni Balassi Bálint Asztaltársaság

Handó Péter: Képek egy feledhető jelenből

Madam, megint rosszul aludtam. Tegnap is kint feledte az ablakban érettségtől felpuhult húsát, s nézhettem napestig, mint mosolyog le az utca forgatagára. Megittasult szemem a tapintás számára szolgáló édesség-kínálatra szegeződött. Szemüregem túlhevült, kiszikkadt, szinte lángolt a részletek aprólékos elemzésétől, melyben a gyönyör egekbe hághatott volna egy érintés nyomán. Helyette sóvár hangocskák lüktettek dobhártyámon – álló napon át – és vér – a legérzékenyebb pontomon. Most mennyi időt szán a szemlélődésre? A csipkefüggöny bogyós mintáján keresztül ma meddig láthatom dekoltázsa mély öblén át kibuggyanni kész hússzínű gyümölcsseit? Vagy fogjak valami fizikailag és pszichikailag jövedelmezőbb dologba, hiszen a hét ezen napján óramű pontossággal rendre megjelenik egy középkorú úr, s letekeri a spalettát.

Madam, Ön még nem is sejtheti, mily' szép lehetne egy szeméremnélküli hajnal, ha két ébredő emberi test egymásra találna – megkenten a vágy illatos olajával? Fölöttünk még a fogkefe szőre is összesimulhatna a pohárban, és a légtért betölthetné bimbói kifeslése az univerzális lét felé. Ám a lakótömbjeink közé szorult távolság érinthetlenségünk garantálja vágyaink fölszabadítása helyett. Ebben a kegyetlen realitásban egyetlen ígéretes pillantása Hérosszá tehetne – s lüktető keblei ebből semmit sem sejteneének?

Persze bájaiba bolondulásom helyett kiléphetnék falaim közül. Úgy is kezdhetném utam, mint négymilliárd éve. Vándorolhatnék, valamit-valakit keresve egy előre- és vissza-se látott pályán? Csak a mindenki számára adott szabadságot kéne beváltani, amikor kivakaródzom a fekhely és az álom verejtékes kupacából. Tenni a belülről fakadót – mindig ballagva vagy folyton rohanva – ösztönösen. Vagy egyszerűen egyenesen az Ön ölébe érni, miképp' a gyümölcs a szüretelő lány kötényébe?

Belátom – égszínkékül az ég, a tarló bronzos melegsége kisárgul, egy hernyófelhő átaraszol fölöttünk (árnyékát rajtam feledi) –, ez nem akármilyen előjel. A megtévesztésig nekem titulált út veszett és üres, mint a gyomrom. Szédelgek.

Fölfalnék egy szerelmet, ahogyan fölfaltam már megannyi emésztő vágyat kincsei után. Megtisztulnék az Ön forró ajkai között – kivetkőzve embermagamból – csak a gyönyörben a gyönyörnek élve. És szenvedve és szenvedtetve az elfogyástól – elfogyasztanám a másikat, mielőtt az istentelen kezek megfojtanak az oltár előtt egy születőben lévő szertartás kedvéért, s a legyek garmadája számára elérhetőségre ítélt értékes húsa kárba menne. Ablakfüggőségre kárhoztatottan a remény is kibújik bábruhájából, pillangópillanata oda lesz.

Szűkre szabott falak karámjában vágatok. Hajsza folyik. Bor és vér. Epekedésem nyálával átítatott ingek lógnak-csapódnak szemem elé. Önre irányuló szellemi maszturbációm Onan-i gyógy mód? Itt a hó piros betűs napja, de semmi sem gátol. Aminek ideje van, hagyjon el. Nem keresem a hit vattáját a komódban – rég eladtam.

Szeressek? Elvisel egy lépcsőaljváltást felajzott férfiasságom? Kétes kísértés nyomán ismét vérbajt és áldozatot?

Madam, ma ne kínálja kebleit a sugaraknak simogatni! Könnyen megégetheti gyönyöröm forrását, s rákvörös hólyagok ronthatnak a látványon. Opálos tekintetem lüktető löcsöm mustrálja. Hálám kicakkozta szemérme rózsajka. Hogy ne apelláljak, maradjon ágynak esve, mint kit gyermekláz gyötör! Nyálás csikkjeim szőnyegbe taposódtak. A basszuskulcsokat bedobtam, hisz' kunkorivá ízélte a cűg. Fertőzött vágyaim Grönland felé menetelnek.

Kupcsulik Ágnes

erdei séta

pára száll az ágra
madárra bogárra
némaságban nagy robajjal ér
földet a hulló falevél
csöndre zaj zajra csönd
lanyha csipkét köt
válladra a szürkület
meg ne ijedj
ha gallyat reccsentve
eléd toppan az est
majd árnyak közé vegyül
csak figyelmeztet
nem vagy egyedül

csak úgy álldigálok

Lábam ujjánál fészekből kiesett fióka.
Sír. Gyönyörűen és nagyon hangosan.
Két órája már, hogy mozdulatlan állok.
Nagy csendesen és nagyon magasan.

Várok. Valakit, ostobát, dobozt kérni tőlem

— mozdulok, csak csordultjáig jóság legyen!
Nézni, muszáj hosszan, hosszan nézni,
ahogy nem siet: úszik, lebeg,
nyelve hegyén madárhoz illő nevek forognak,
és övé már, övé egészen a hóna alatt, dobozva zárva - - -

(A holnapra gondolni, sárga szemetesvödörre,
krumplihéjra, szétszagotott, címesemvölt versre,
kávézaccra, neveisvan madártetemre: nem szép dolog.

Szép messze menni,
nem zavarni dolgában a macskát.)

Én csak úgy álldigálok.
Hólyagos aszfalton mezítláb.

vízöntő

a hetedik háznál
befordul az őrizetlen kapun borzadva halad át a feldúlt kerten
s a nyitva felejtett ajtón
félelem nélkül belép
saruját megoldja
nyirkos széken kicsit elüldögél
mikor itt az idő
indul a sötét szobába
lámpást gyújtania nem kell
otthonosan tesz-vesz a homályban
fehér abroszt simít az egyszerű asztalra
nagy gonddal elrendez három poharat
egyenlő oldalú háromszöget alkotnak a láthatatlan de
valóságos vonalak
középre vörösborral telt kancsó kerül
tekintetével átfutja a derengő szobát
kinn zuhog a fény
és vendégei elé siet
nem
előbb még visszafordul egyszer
a súlyos
sötét függönyöket
lerántja
lelkünkről
biztos szép kezekkel
és
ablakot nyit

halaszthatatlan dolgaim

erős szálú közönyből kabátot kötök
kevéske megmaradt mosolygásom
nagy komoly szekrénybe zárom
divatjamúlt színes kendők közé

elég lesz hátralévő ünnepeimre
ha maradna még
ti akiknek könnyét vettem
összátok szét

Marschalkó Zsolt

Lucifer - Apokrif

Az Úr pihen szent trónusán,
Hosszú volt a hat nap.
Szél fúj, víz csobog,
A kutyák ugatnak. –
Valahol, ki tudja, miért?
Forog az Örök Mókuserék.
Bamba mosoly angyali arcokon,
Birka-boldogság, csöndes unalom.
Nincs tét. Csak obligát öröm,
A mű kész, de tiszta a köröm
S hősiességből bizony hiány van
Ebben a légkondicionált világban.
Nekem két fa elegendő,
Hogy szétesen az összetákolt Rend,
Évmillió perccé zsugorodjon–
A többi néma csend...
Ember, lennél újra oktalan állat,
Egy a sok közül?...
Az Édenben abból van elég,
Ott téblábolnak a Nagy Pocsolya körül.
Ne félj! Ha elbuksz, lesz másik hat nap,
Újra nő fű, fa virág,
És biztos tetszik majd valakinek
Az az Ember nélküli világ...
Bújnál barlangba, vissza a sárba,
Rejtőznél liliomlevélben,
Mert a végső érv tán ott lapul
Egy örült diktátor kezében?
Körülötted zűrzavar, vérző seb,
Megvadult indulat, elmetszett gége...
Engem okolsz? Miért? Hol voltál,
Mikor elrohadt a béke,
A folyót, az erdőt megölték,
A többieket haláltáborba terelték?
Feledd, mit adtam? Tudás és értelem,
Hogy megszűnjön szolgaság,
Butaság, félelem.
Feledd: szerelemmel
Néztél a csillagokra,
És mindennek okát és értelmét kutatva
Örök kíváncsisággal léptél a Holdra?
Tanítottál, gyógyítottál, építettél,
Egy nem emberléptékű
Nagy Játék részese lehettél...
Emlékezz, por-ember, az Úrnak áldozó,
hogymint én adtam, Lucifer,
Én, a Fényhozó!

Vándor az óceánál

Hiába mondták hát az öregek
midőn elindultam New Yorkból
hogy ez a földrész se parttalan
csak nevettem
most itt állok a West Side-on
előttem az óceán
mögöttem vonatfütyty
és tudom
más időszámítás kezdődik
új világ jön
bankár-világ
divat-világ
butik-világ
skanzen-apacsok és
aszfalt-cowboyok
én csak fuldoklom köztük
mint mókus az akváriumban
mert nem vagyok jópofa
nem érdekel a dollár árfolyama
hogy mennyit adnak
egy uncia aranyért
szederillatú erdőkbe vágyom
lazacot szigonyozni a Nagy-Tavaknál
bölényt űzni a prérin
pisztrángot sütni nyárson
gázolni a Mississippiben
indián táncot járni a tűz körül
aludni kökőrcsines réteken
most itt állok
mint Luther akkor
nézem a Pacifict
óceán-gyilkosom
hallgatom a vonatfütytyöt
sípot faragok fűzfából
és nem sietek
mert nincs már hová mennem

Miklós Dániel

Auriga

Kicsit még fázós az idő, de már egyre kevesebb az ideje a télnek, hogy havazzon, és mostanában nem arról híres, hogy tombolna. Valahogy boldog legyek, boldoguljak – mert mást nem tehetek. Nem hallgathatok tovább, bár lehet, hogy a határozott cselekvés fájni fog, sőt biztos, mert minden búcsú, még a legócskább is keserves. Boldogan ritkán érnek véget a dolgok. Ha viszont nem tépem szét a papírt, megátkozzák és meggyalázzák a halottaimat, akiket nem hagynék szívesen. Szép arcú halottak, még mindig fagyottak, bár az idő megkezdte őket, és csontjukban már nem kopog a halál, sem az élet, várják a zsákjaikat, és szerelmeiket. Sok lány lenne beléjük szerelmes – nem is tudják mennyi, barnák és szőkék. Mindenesetre, sokra vitték volna az életben: igazgatósági székig, vezetőségig, mérnökségig.

De most mégis halottak, és kupacokban fekszenek. Nekem is jó lenne feltépni az ajtót és kivágódni a betonra, nézni az eget, mint ők szokták. Az időt én parancsoltam ilyenre. Ritkán sikerül csak, de ez a hideg eső remek érzés volt – szemüvegem lencséje már vízenyőssé vált, fejemen kopogott az információ felsőbb áradata; és mentem, át mindenben, mindenkin, gyereket, asszonyt, papot nem kímélve. A bánat teszi pattanásossá a szélvédőt. A Nap pedig kinézett a felhői mögül (akik reggel csapzottan másztak kelet felé – zilált éjszakájuk volt). Kiröhög a rejtekéből, és visszabújik, nem tud mást tenni, tanácsot már rég nem ad. Egyetlen megoldás a menekülés, feszülés, éjszaka. Szédülök, miattam fog alattam szétzuhanni a szék. Atomjaira is hullhatna tőlem. Ha akarnám, mégsem akarom, de megtörténik. Valaminek már itt az ideje, valamikor ezt is el kell kezdeni. Mert a koronaherceg raportra jelentkezik. Hova föl? Hova haza?

Hova föl? Hova haza?

Hova föl? Hova haza?

Kérdezi egy kopasz ember, visszafordulva, mert nincs olyan kapaszkodó, amelyet megfoghatnánk, csak a csupasz cső mered segítőkészen felénk, amit kénytelenek vagyunk elfogadni. Gyáván sírni jobb, mint közönyösen a fal felé fordulva horkolni. Nem megfutamodás, hanem cselekvés, mégis történik, mégsem statikus massa, mint a felhők az égen, többretegű hájként fogják fel a Napot, amely így vonul mögöttük nyugatra. És eljön az éjszaka, a maga sejtelmes fáival, felhőivel, és újholdjával. „Semmi az egész, akárhol máshol” – tegyük hozzá, plusz két négyzetméterrel. Szemüvegek, ősz hajak, garbók, gyakran puffedt arcok, értelmetlen szemek – nos, ha ők ilyenek, és ők osztják az észet, akkor inkább elmegyek vasat olvasztani, vagy újságot árulni. Megkardlapoznám őket, bár tudom, hogy jajonganának, és díjat kapnának érte. Mint mindig. Így hát belefutok, most én egyedül, az éjszakába, mert tudom, hogy a hatalmas karú Orion hazavisz, és ismerem őket, még a szomszédból átkacsintó Zenekart, aki nehezebben megtalálható, de mindig ott pislog, még ha fáj is a fejem.

A halottak szeme pedig kaleidoszkópként tükröz, káprázik tőle az arra menők szeme – ilyen szépet még nem látott, megdicsérné őket, de mikor látja mozdulatlan lázadásukat, elnémul, mint a prédikátor, és feje dolgozni kezd, mint egy nagyhangú kántor. Majd elmegy és hümmög. Legalább az emléküket hagyják meg nekem, és végrehajtom a lehetetlent, amely nincs a szótárban, mert csak azt mondja az agyam – lassan szivaccsá redukáló idegsejtsomó; még, még! És nem állhatok le.

Adjatok dobokat, hogy elmeséljem velük, amit akarok. Majd engedjétek közel hozzám őket, akik velem jönének, hogy végre ne csak aludjak, hanem legalább sírjak egy nagyot.

Paróczai Csaba

a metróban jó

most hogy már újra
és megint csak sima a szél
és ez sok mindenre csábíthat
például hogy kitárt mellel álljunk
ha nem is ellen de ki
az elő néhány orrfújás után
bevillan hogy hiányzik az alap
az efféle dolgok alól
és mindez csak azért nem fáj
mert nincs nyomás sem

így lesz végül indifferens
mit előbb még tavasznak neveztünk
és talán a metróban jó
ahol kiszállva is benn lehet maradni
neki lehet dőlni agresszív légfolyamoknak
és csak állandóság van
digitális hajnal és késő est között

kedd esti LSD

ma csak olyan nap van tudod jól mikor
már megint csak úgy megint csak
pálmafák hozzá csak olyan tengerpart
leszbikus nők hergelik a mácsó éneket
diszkrétén beint a mikrofon elfeketült
makkja felülről és senkinek sincs igazán
kedve hozzá takarékon van a vágy
ki most közelít mind elutasításra talál
a hosszú comboknál köldök-kutaknál
és mindenféle világtengelyeknél
ma több a lány meleg alvás
s szebb a kicsordult nyál lassan
száradó foltja a lepedőn

ragaszkodom

ha már így alakult akkor az ősz kedvelem
képeiden kioltom a napot
fekete lyukak éktelenkednek ezentúl
szemeid helyett
belédzuhanni vágyom
arra hogy most már így őrizz meg
visszabocsáthatatlanul
ezt a kegyetlen ragaszkodást
kelti bennem az estvéledés
de lehet hogy ez is csak
az öregedés perverziója
ez marad a sok romantikából
ez a talán-ragaszkodás
matatás-fetisizmus
mintha félnék kapaszkodom beléd
nem érdeklődve szuverenitásod
fiókjai után
csak hogy tarts még
tarts örökre
őszítőneidre hagyatkozom
hisz úgysem tudsz elejteni

mindig feléd

csak néhány napot adj
vagy órát szemhunyasnyi percet
zárt ablakokon halk esőkopogást
ringasd álomba még mindig nyugtalan
szívem mit is kérhetnék még

töröld le fehér kendőddel az
ázott arcokat az én lassan oldódó
tempera arcom őrizze veronika kendőd
hogy szeretnélek akkor és így is

néhány pillanattal a csobbanás előtt
vagy már után hullámoktól távol
mert belevettetem kiküldtettem
és kitiltattam mindenholnan

és már nem nővök égig ha csak nem benned
s földig sem hajolhatok csak színed előtt
tárd ki magad hát engedj csobbannom
benned örökké hisz tudod úgy is
mindig hozzád igyekeztem

Tóvizi Mihályné

A gyógyító

Valamikor réges-régen esett meg e történet,
amikor még magja sem lehetett a körtének.
Élt egyszer egy idős pár jóra való fiukkal,
egy pici, tiszta házban, az udvaron egy kúttal.
Bizony szegényen éltek, de egy dologban gazdagon:
a családi szeretet volt nekük minden vagyon.
Ám volt egy különlegessége az ifjú legénynek:
meggyógyult mindenki, kit kezével érintett.
Jártak hozzá messze földről, és mind arra kérték,
gyógyítsa meg testük, lelkük valamely részét.
Nem kellett a fiút soha kérlelgetni,
mindig lelkes volt, ha kellett segíteni.
Még néha varázslatos dolgokat is cselekedett:
ha kellett, lóvá változtatott egy aprócska egeret.
Soha nem kért senkitől cserébe fizetséget,
örült, hogy segíthet a szegény, beteg népnek.
Egy napon hír járta be az országot:
a király lánya igen közel jár már a halálhoz.
Közhírré tették, hogy az orvosok tudománya hiába,
s a királylány a varázslatoktól sem állott lábba.
Ha valaki megmenti a királykisasszonyt,
elveheti feleségül, s övé minden vagyon.
Erre Miska – mert így becézték a legényt –
édesanyját kérte, süssön finom lepényt.
– Drága szüleim, holnap útra kelek,
meggyógyítom a királylányt, ha lehet.
Hamarosan hozzátok is visszatérek,
s ha Isten is akarja, nem lesztek többé szegények.
Édes fiam – válaszolt remegve az anyja –,
arra kérlek, nagyon vigyázz magadra!
Tudod, hogy a királynak a szíve kemény nagyon.
Előbb küld ő hóhérekre, mint jutalmazzon!
– Kegyetlen és hazug a fölséges úr,
de lehet, hogy megenyhül, ha lánya meggyógyul!
E szavakban bízva, hősünk kitűzte a célt,
és nagy léptekkel haladva a palotához ért.
A kapuban így szólt a két strázsának:
– Gyógyulást hoztam a király lányának.
A két őr erre a szóra nem állta már útját.
A király színe elé vezették hát Miskát.
Meghajolt, mert illemre is tanították Mihályt,
s ekképpen köszöntötte a kegyetlen királyt:
– Felséges királyom! Életem, halálom kezébe ajánlom!
Azért jöttem, hogy meggyógyítsam egyetlen leányod.
Szúrós szemmel mérte végig az uraság a legényt.

Leolvasta róla, hogy bizonyosan szegény.
– Bátor vagy, hogy porosan, rongyosan élém jöttél.
Máskor ilyen koldusnak már nyakán volt a kötél!
Azt elmondom mostan, hogy te is így fogsz járni,
ha a betegségre valamit nem tudsz kitalálni!
Induljunk gyermekemhez, ne késsünk egy percet sem!
Már oly régen láttam épen és egészségesen.
Miska egyedül lépett be a betegszobába.
Az ott fekvő szépséget sápadtnak látta.
Le voltak csukódva gyönyörű szemei,
látszott, hogy életét hamar elveszti.
föhléje hajolt a szegény legényke,
s halványodó ajkát csókkal illette.
Azután óvatosan a kezét megfogta.
Erre a beteg szemét kinyitotta.
Alig telt el pár perc, s a királylány felkelt.
Halovány orcája pirossággal megtelt.
Szerelmes szemekkel néztek egymásra,
éreztek, hogy egymásé szívük dobbanása.
– Drága megmentőm! Ha szeretsz engemet,
az életben hűséggel élnék melletted!
Így szólt a királykisasszony a fiúhoz,
ki boldogan ölelte kedvesét magához.
Nem bírt már a király odakint várni,
ami bent történik, szeretné látni.
Meghökkenve látja, hogy fölépült leánya,
s odaszaladt, hogy gyermekét karjaiba zárja.
– Drágaságom! Hogy élsz, hála Istennek!
– Igen, édesapám, és ennek a legénynek!
Megérdemli, hogy uralkodó legyen,
s azt is, hogy engem feleségül vegyen.
– Hogy képzeled, gyermekem, hogy e koldushoz adlak?
Azzal kiáltott egy hatalmasat a hóhéroknak.
– Vigyétek a vesztőhelyre! Akasszátok csak fel!
Egészséges a lányom, már segítsége nem kell!
Mérges lett a királykisasszony, és erre így felelt:
– Ha így döntesz, apám, egyet tégy meg nekem!
Fogd meg Miska kezét, úgy kísérd a helyre,
hol a lelkét ő majd végleg kilehelje!
Belement a király, s ahogy a kezét megérintette,
átváltozott és kezes bárány lett belőle.
– Apám, a gonoszságért megérdemled büntetésed!
Örülhetsz annak, hogy kertünkben legelészhetsz!
Az új király szüleit felhozatták a palotába,
a gyönyörű esküvőre, s az ünnepi vacsorára.
Ezután már együtt, boldogan éltek.
A mesének vége, de ők még most is élnek!

A jó szomszédok szerencséje

Egysző vót, hó nem vót...
Hó nem vót, mer' akkó nyár vót.
Élt jó szomszédságban két idős néni.
De hogy azok mennyit tudtak beszélni!
Szerették a pletykát és egymással trécselni,
de még inkább jó nagyokat dicsekedni.
Közös kerítésüknél naponta találkoztak.
Ott tárgyalták meg örömeiket, bánatukat.
A minap véletlenül én is arra jártam.
Megosztom veletek, amiket hallottam:
– Jó napot, Mariska! Hogy telt a napja?
– Ekképp, Bözske, magának is! – felelt erre Marcsa. –
Gyüttek a gyerekek. Főztem a sok ételt.
Hát maga meg az ura finomat ebédelt?
– Húslevest meg egy rántott szeletet készítettem.
– Hogy vót elég egy hús kettőjüknek, lelkem?
– Egy vót, de nagy vót, és mire ketten bekaptuk,
evés közben elfáradt és elaludt az apjuk.
– Akkor úgy jártak, mint az uram a múltkor.
Egy liter bort vett, de attól az egész utca dúdolt.
– No, meg osztán, képzelje el lelkem,
hogy a napokban meg mi történt velem!
Ezzel vette át a szót Erzsébet,
mert nyelvét bizsergette egy történet.
– Mesélje má, no, kend! Kíváncsi vagyok!
Utána én mondok majd egy nagyot.
Bözsi néni bele is kezdett mondókájába.
Nagy szemekkel figyelte beszédét a társa:
– A hét elejin vásárolni mentem.
Alig bírtam haza, annyi mindent vettem.
Ahogy itthon kifele pakoltam,
a pénztárcámat sehun nem találtam.
Sietek vissza, tán még meg lehet.
Hát az egyik kosárba ott hevert.
Megnéztem, hogy meg van-e benne minden.
Hát, ahogy kinyitom, mit ad az Isten!
Teli vót az osztán annyi pénzzel,
hogy száz embernek szótam, hogy kötsék el.
Magoknak is vettem belőle egy villát.
Van mellette kanál, kés, meg egy s más!
Mariska a történeten igencsak elámult,
de már szája szóra nyílott, nem sokáig bámult:
– Megáldotta az Úr kendteket nagyon,
ám azért én sem panaszkodhatom!
Hogy történt, hogy nem, de nálunk járt a szerencse.

Talán manna hullott a portánkra reggelre.
Menek le az állatokho', hogy őket megetessem.
Attól, amit ottan láttam, majdnem hanyatt estem.
A diszkókná' felállítva a nagy katlan,
ott főzték maguknak a darát abban.
A tyúkok meg olyan nagy örömbe vótak,
csőrükbe hordták a vizet a lónak.
Aszongya nekem a Riska tehén:
menjek fel a házba, oszt pihenjek én.
Ellássák eztán má' magukat a jóval,
ha má' ehetősre nőnek, akkó' maj' szónak.
Úgyhogy az öregemmel sokat pihengetünk.
Néha elutazunk, ha aztat tartja kedvünk.
– Igaz-e Marcsa, milyen szép az életünk?
Nyugdíjas korunkra boldogan élhetünk.
Így vélekedett az idős Bözsike,
mire így válaszolt Mariska izibe:
– Jó' mondod, barátném. Bizony jó' mán.
Eleget dolgoztunk életünk során.
Átadtuk a gyerekeknek minden tudományunk.
Most má' az Isten dolga, hogy gondja legyen rájuk.
Kívánom, hogy a boldogság az embereket elérje!
S úgy, mint nekünk, mindenkinek legyen szerencséje!
Azzal a két szomszéd elköszönt egymástól.
Remélem a gondotok megoldódik magától!

A kecskegida és a farkaskölyök

Egyszer volt, hol nem volt, erdőben házak.
Minden házban lakott családosan állat.
Itt élt e mesében szereplő két kicsi lény is.
Ha lenne még hely, itt élnék én is.
Egy szép tavaszi reggel egy nyitott kertben
káposztát eszegetett egy kecskegida csendben.
Egy farkaskölyök éppen arra portyázott.
Örült annak nagyon, hogy reggelit látott.
Odaugrott és hirtelen a kecskére mordult,
kinek ijedtében a káposzta szájából kifordult.
– Na, most én téged hamm, be foglak kapni!
– Nem teszel te ilyet, mert nem fogom hagyni!
Félt nagyon a gida, de próbálta titkolni,
hátha valahogyan el tudna iszkolni.
– Hogyhogy nem hagyod? – álmélkodott a támadó. –
Mégvéded magad? Van nálad egy karó?
– Nem szeretem az erőszakot – felelte emez –,
de édesanyád nem örül majd, ha megteszed ezt.
– Na, dehát ő küldött táplálék után!
– Ám te is láthatod, hogy nem tiszta a bundám!
A koszos szőrt előbb le kell mosni.
Gyere vissza holnap, addig le fogok tusolni!
Szomorúan kullogott a kis lompos haza.
Már nagyon várta fiát a farkasmama.
– Nem találtál semmit? Éhes vagy gyermekem? –
kérdte az anyukája kedvesen.
Ebéd közben hősünk elmesélte miképpen járt.
Aztán anyja elmondta neki, hogy igen becsapták.
– Megállj, te galád, holnap elkaplak!
Ha nyakig sáros leszel, akkor is bekaplak!
Másnap farkasunk útra kelt. Miután megitta vizét,
már szájában érezte a gidahús ízét.
Ismét sikerült neki olyan közel jutni,
hogy a reggeli már megint nem tudott elfutni.
– Tegnap becsaptál. Furfangos a te eszed.
Így hát először megeszem a fejed!
– Csak lassan a testtel, amíg bajod nem lesz!
Nagyon lázas vagyok, és sokat is tüszentek.
Tudom, rossz az éhség, de rosszabb lesz sokkal,
televan a szervezetem bacilusokkal!
Ha engem most megeszel, te is beteg leszel.
Édesanyád csak teát ad neked minden reggel.
Megijedt a kicsi farkas és inkább nem evett.
Üres hassal tért haza és megint csak kesergett.
– Ejnye, te kis kópé, megint rászedtek téged!
Ha meglátod a kecskét, csak edd, ne kérdezd!
– Úgy lesz, édesanyám, ahogy azt mondod.
Meglásd, a fiad holnap finom falatot hoz!
Ám ezalatt a kecske sem vette tréfára a dolgot.
Amint a lompos elment, a házba sok káposztát hordott.

– Így aztán egy pár napig nem kell kimenni.
Ezalatt a buta ordas is el fog innen szokni.
Ha nem jár ki a kecske, nem lesz mit tenni,
máshová kell járnia edeltet szerezni.
Így is volt, s mikor a farkaskölyök odaszaladt,
a kicsi gidának addigra csak hűlt helye maradt.
Kikiált a huncut a házuk ablakán:
– Csak nem engem keresel, komám?
– Gyere csak ide! Téged kereslek!
Már nem érdekel mit mondasz, had egyelek meg!
– Eszemben sincs, hogy a hasadba kerüljek!
Ha eddig buta voltál, most már kergülj meg!
Azt hiszed, majd önként a szádba lépek?
Nekem nem annyi eszem van, mint néked!
Jobb lesz, ha lemondasz a kecskehúsról, haver!
S az eszed is izmosítsd, ha eleség kell!
Nem árt, ha tanulsz furfangosságot,
mert enélkül az ételt csak álmaidban látod!
A kis farka szomorúan eloldalgott,
s az apjának otthon ekképp panaszkodott:
– Nem leszek jó vadász és ételt hozó apa!
Nem lesz majd kölykeimnek finom vacsora!
– Ne búsulj, kisöreg! Én is így kezdtem-
Láthatod, a dolgaimat mégis jól végzem!
Mindenkinek végig kell járnia a számlátrát,
s az életben mindenki megtalálja a célját!

Az Asztaltársaság szerzői

Handó Péter 1961-ben született Salgótarjában. Jelenleg Sóshartyánban él. Költő, író. Kötete: *Képek egy feledhető jelenből* (1992).

Kupcsulik Ágnes 1965-ben született Salgótarjában. Első versei a Balassi Bálint Asztaltársaság *Asztaltársasági Füzetek* című kiadványában láttak napvilágot.

Marschalkó Zsolt 1962-ben született Salgótarjában. Mátraszőlősen és Pásztón nevelkedett. Tanítói, énektanári, zenei rendezői diplomát szerzett. Kötetei: *Ostromállapot* (1991); *Vándor az óceánnál* (1999); *Holdkirály* (2003).

Miklós Dániel 1989-ben született Salgótarjában. Karancslapujtőn él. A Salgótarjáni Madách Imre Gimnázium tanulója. Történelmi eseményeket feldolgozó munkáival országos sikereket is elért.

Paróczai Csaba 1965-ben született Salgótarjában. Jelenleg a Hibó Tamás Művészeti Iskola vezetője. Karancsalján él. Kötetei: *Közelítések* (1997); *Háton vitt sarkcsillag* (2000).

Tóvizi Mihályné 1974-ben született Salgótarjában. 1995-ig Szalmatercsen élt és nevelkedett, majd szülővárosába ment férjhez. Két gyermek édesanyja. Első verses meséit részükre írta.

H. TÚRI KLÁRA

TAVASZI ÉNEK-VERS

Figyelsz Dóri? Csupa csíz...

- Figyelsz? Gyere, itt tiszta a víz-
Mossál kezet szépen! -Nézd meg kezedet-
Mama mondja: - Szállj ide, csíz... !

Papa kiált: - Ide szállt, tíz...!

- Mind jómadár...? - Várja madár-iskola:
Egyik pár lent, a másik fent. Láttad?

Játszik szárnya a csízeknek: a -

Víznek lent hulláma látszik!--

Csillog a fény s zeng a csőri dala:

... tíz orra, szeme s tolla száll ide, oda!

Csudák napjára pirkadt a Nap. Puha

Pettyes virágot s tojásokat rakott

Szerteszét az ég, rajzolásra elég

Ceruzaként zöldell a fű s - zölddel

.... csíz-mamát fest valahány csíz-papa!

- Szépül, épül szívünknek dallama:

Szóval szólítja hajnali dala, -

Nem virradt szebben kikelet még - :

Dudorászd Dórika, verses énekét!

NYÍRFALVI KÁROLY

Monokróm reggeli

Fehérbe öltözöm, vakít a hajnal.
Frissen köpült vaj, csészényi tej az
asztalon. Lehetne minden alig
hihető. Nem kell ide más, mint a
hófehér mozdulatok kenyeret
szelve. Fehér a sebtapasz, nem láttam
a kést, hófehér dallamok borítják
a plafont. A légtér egyre tágul,
tejet öntök a kávéba, fakítom
egyre, míg már a cukor sem látszik
benne. Letisztult, boldogítóan
unalmas percek a kavargatás szûk
zajával, a frissen mosott függönyön
át kilátni: tollak szállnak, repkednek,
majd már minden vörös vagy véres is
talán...

Kedvedet ne szegje

Ha gyûjtõszavakkal élsz, napjaid
egyformák. Ház körüli munkára
gondolsz, de hétfõn kertészkedsz,
kedden diót törsz, és így tovább.
Bontsd elemeire a nagy egészet, s
mikor elveszel a részletekben, és
bõröd ráncolva táncolsz a hidegben,
egy téli nap alkonyán az égre nézve
megérted: a szavak, csak szavak.
A mozdulatok is.

FETYKÓ JUDIT

Ki van a toronyban? VII. rész

Sára eztán alig beszélt a munkájáról. Gábiel várta, hátha az asszony elmond valamit, de az hallgatott, vagy valami köznapi dologról beszélt. Gábiel naponta több órát kerékpározott, futott a szalagon az edzőteremben, nagyokat sétált, elkerülte a híradásokat. De került a készen kapható ételeket is, mire Sára hazaért, minden nap volt valami friss főtt étel, aminek az otthoni készítése már különlegességnek számított. Az emberek többsége a kész ételeket ette, a munkahelyén is, otthon is. Gábiel kifejezetten a növényi alapanyagú, egyszerű ételféléket válogatta össze, mikhez a természetnek még volt köze.

Sára napjai idegörlők, és meglepő eredményekhez vezetők voltak. A kiválasztott egyed, akit egy idő után az egész vizsgáló csapat Egyednek nevezett, viszonylag jól tűrte a kísérleteket. Az agyi áramok mérése, az agy mágneses rezonanciájának vizsgálata viszont csak ritkán, főleg akkor sikerült, amikor aludt. Éber állapotban semmi módon nem volt hajlandó a gépi vizsgálatot eltűrni.

Egyeden egyre jobban látszott az egyedüllét. Ennek első megnyilvánulása az étvágy csökkenése volt. Mikor idehozták, hetekig a félelem miatt nem mert enni. Aztán nem győzött eleget enni. Láthatóan részben ismeretlenek voltak neki a szokásos ételek. Most ismét keveset eszik. Napközben fekszik, vagy nem válaszol, ha szólnak hozzá, elfordul.

Kizárólag alvás alatt lehetett megmérni egyes agyterületeinek működését. Az eredmény erős képi aktivitást jelzett a RAM-fázisok alatt, és viszonylag nagy homlok és halántéklebenyi anyagcserét. Egy alkalommal ébren, beszéd közben sikerült olyan helyzetben tartani, hogy az agy beszédfunkcióinak működési területeit bemérjék. Meglepően alacsony szintet mutatott a szóbeli terület, mind a beszédmegértés, mind a szavak képzésének, kimondásának előkészítésért felelős terület.

— Ez szörnyű, ami ezekkel történt — gondolta Sára, de hallgatott érzelmi és sajnálatot kifejező gondolatáról, mert tudóstársa közül egyiknél sem vette észre, hogy Egyedet bármilyen primitívsége, félelme miatt sajnálnák, vagy kifejeznék sajnálatukat vele kapcsolatban. Gyakran azt érezte, hogy ez egy kísérleti egyed. Csak a véletlen ruházta fel a valamikori Egyed névvel.

— Ó! Mintha nem is emberrel lenne dolgunk! — borzongott meg gyakran Sára.

Legszívesebben visszaengedte volna ezt a szerencsétlent a határokon túlra, hátha hazatalál.

Egy napon Egyed váratlanul kért valamit:

— Valaki. Ember kell ide be. Adjál embert be — a hanglejtése ugyanolyan volt, mint bárkié. Azon nem rontott a szóbeli leromlás.

— Miért kell a szobádba valaki? Kit szeretnél? — kérdezte az ügyeletes.

— Rossz itt. Egyedül félek.

Sára többször visszahallgatta a rövid párbeszédet. Ismét felgyúlt benne a gondolat, hogy ki kell engedni ezt a nyomorultat, mert semmi joguk, hogy ezeken vizsgálódjanak. Nézte a példányt, az egyedet, és ez az Egyed szó nélkül megértette az együttérzését. Vinnyogó, szaggatott hangot adott ki, szeme könnyezett, aztán már minden félelmét elfeledve sírt, amennyire egy férfi sírhat. Sára nézte, és ő is a szemét törölgette. Beadott Egyednek egy zsebkendőt. Az némi tétovázás után megtörölte vele a szemét, és belefújta az orrát.

— Ember vagy még mindig. Nagyon is olyan vagy, mint mi — mondta halkan Sára.

Egyed nézett, de nem szólt semmit.

Sára viszont a zsebkendő eset óta egyre jobban azt kívánta, hogy valami módon el lehessen érni, engedjék vissza ezt az Egyed egyedét.

Egyik este, mikor a kertben ültek, és Gábiel a ma élhető világon túli területeket emlegette, Sára megszólalt:

— Vajon mi lenne, ha kimennénk innen? Meddig élnénk túl? Vagy sikerülne valahogy beilleszkedni... ha ott egyáltalán van valami a szabad hordákon kívül... vagy azok sincsenek, csak egy-egy családjai ember, akik olyan nyomorultul leépültek a civilizáció nélkül, mit az a... az, akit naponta vizsgálunk. De minek? Mivel leszünk tőle jobbak? Vagy talán azt akarjuk megtudni, ha valami katasztrófa történik, akkor mennyi idő alatt butulunk így el? Mennyi idő alatt vész ki belőlünk minden, amit csak ebben a környezetben tudunk fenntartani?

— Nagyon gyorsan — felelt Gábiel. — A jelen fenntartása az egyetlen esély. Minden áron. Amíg lehet. Persze, meg lehet próbálni, elmenni innen... aztán vagy sikerül, vagy... végül is, ha van egy valamilyen civilizációnak nevezhető embercsoport ott kinn, ha együtt vannak, akkor találnak megoldást az életükre. Akármilyen primitív körülmények közt is, de kialakul valami társadalomféle. Minden szervezés nélkül. Ahhoz soha nem kellett szervezés. Fennmaradása annak is azon múlik, meddig tudja fenntartani, hogy ne legyen öldöklés. Meg persze ha van hit, azt meddig tudja korlátozni, hogy ne burkolhassa bele a népség a hitbe a gyilkolási vágyát, ne hivatkozhasson soha többé valami istenfélére, ha öldökölni, háborúzni jön kedve. Elvégre a középkori, sőt, az ókori társadalmakban is csak ettek valamit, csak öltöztek valamibe...

Sára borzongott, ahogy a férjét hallgatta. Fejében ott kavargtak a gondolatok közt a gyógyszerek, a biztonságos élet, a fűtött, légkondicionált házak, a nyugalom, amit minden áron fenn kell tartani, és ennek a minden áron való fenntartását mindannyian akarják, mert nem juthatnak még egyszer oda, ahova a nagy háborúk után. Ahol járványok, éhség, hideg tizedelték a megmaradottakat. Emberöltök teltek el, míg a civilizáció megmaradt, vagy megkeresett technikai állapotát, ahogy úgy, de helyre tudták állítani.

Ádám a szállító jármű ablakából bámulta a város épületeit, egyre közeledett a munkahelyéhez, s egyre jobban aggasztotta, mi fog történni. A házak mögött feltűntek a jelenleg legmagasabb épület felső emeletei. Ádám odapillantott, a látvány azonnal felidézte azt a tornyot, amit a kereső virtuális animációként jelzett.

— Ez meg milyen animáció? — gondolta, és valami mosolyféle kezdődött az ajkán, amiből csak egy grimasz lett. — Ez torony. Valóságos. Animációk. Virtuális „valóságok”...

Egyszerre csak odaért. Olyan egyszerű volt, annyira zökkenőmentesen ment minden, hogy elcsodálkozott a dolgok ilyen való folyásán. A laboratórium megváltozott, míg nem volt itt. Új gépek lettek beállítva, a falak, a plafon, még az elszívók is megerősítést kaptak, eltűntek az ablakok.

— Még jó, hogy ide nem pakoltak be valami virtuális tájat — morfondírozott magába.

— Épp ideje, hogy visszatérj! Minden rendben veled? — tudakolta a munkatársa, aki valószínűleg tudta, Ádám hol volt mostanáig. — Ez itt körül, minden új. Majd elolvasod a legfontosabbakat. Itt van minden, ha kell nyomtatásban, ha elég a monitoron, úgy ott. Csoda, hogy ennyi idő alatt ismét visszakerültünk ide... — aztán hosszan és részletesen elmondta, hogy az egyik kísérlet közben felrobban a szoba. Azt, hogy Ádámról érdeklődjön, látszólag eszébe sem jutott.

— Ma sem tudom, hogyan éltük túl... Na, de a labor működik. Ismét.

Dániel elolvasta a dokumentációt. Aztán ellenőrizte, hogy mindenüvé megkapta-e a belépést. Megkapta. Ezen elcsodálkozott, aztán bement az archívumba, hogy átnézze az elmúlt hónapok filmfelvételeit, hátha azokon lát valami jelentőset.

Néhány óra után megint a laborban volt, ujjai alatt kopogtak a számítógép billentyűi. Valószínűséget számolt, a lehető legtöbb irányba.

— Ez nem változik, akár milyen korban is élünk — sóhajtotta, és az algoritmusok számának sokaságára gondolt.

A gép kiírta a már elvégzett variációkat, meg azokat, amiket a munkatársai már napokkal ezelőtt lefuttattak.

— Most megint ott tartunk, mint mikor az új időszámítás előtt találták meg ugyanezt a megoldást. Hogy pont ennek kellett elvesznie a háborúk során...

— Meg kell találnunk, ahogy már egyszer képes volt rá a tudomány. Valószínűleg ők is a legutolsó pillanatban voltak, mikor végre alkalmazni tudták — mondta a munkatársa.

— Leírták számtalanszor a történelem során. Csak nem tudták, hogy mi az, amit látnak. Még az új időszámítás előtt több mint százötven évvel, egy ilyen vágott szabályos mértani árkot a szigetek tözegébe. Aztán még számtalan helyre. Az akkoriak közül 2000-tájt még Hawking is módosította a véleményét a fekete lyukakról... meg más dolgokról s, pedig ő volt akkoriban az egyik legnagyobb ezen a területen. Aztán kellett egy agyament fizikus, aki kockáztatni mert az addigi pályafutását, és bejelentette, hogy nem olyan a lyuk, ahogy addig képzelték. Hogy vannak kisméretűek is, amik itt vannak. És ezeknek az energiája iszonyú nagy, olyan nagy, hogy közönséges ésszel fel sem lehet fogni...

— Megfogni... Felfogni... Hát, igen. Megfogni még csak meg lehet, de megtartani... Van Devender elindított egy elméletet, aztán hamarosan lett belőle mesterséges energia-gömb.

Hosszan hallgattak

— A módszer. Azzal van baj — folytatta a munkatárs. — Azzal, hogyan tudjuk az idő igen kis része alatt bezárni egy fémgömbbe a lyukat.

— Azok még megvannak? — kérdezte Ádám a történelem előtti időkből rájuk maradt kisméretű gömbökre gondolva, amit az emberek akkor, mikor megtalálták, meg még évszázadokig csak csodáltak, vizsgáltak, de senki nem mert felbontani őket. Eszköz, technika sem volt hozzá, hogy felbontsák.

— Meg. Hüm...

— Szóval? Kinyitottátok?

— Nem volt más mód. Abban a reményben tettük, hogy megtaláljuk a megoldást a mi kísérletünköz...

— Ellen-rezonációval? — kérdezte Ádám.

— Másként nem lehetett. Vagyis azt gondoltuk, azzal menni fog. Vagy legalább meg kell próbálni. Úgy látszott, aztán elszabadult a dolog...

Ádám várta a választ, de végül is el tudta képzelni a történetek, a felrobbant laborról volt néhány kép, ami egyértelműen valami rendkívüli, gömbvillámszerű, de mégsem gömbvillám pusztításra utalt.

— Hüm... — mondta, és magában tovább vitte a gondolatsort: A gömb belül rezeg, a falának ütközik a befogott fekete lyuk, és az ütközéstől azonnal visszahull a gömb közepébe, mert az ütközés mágneses tere visszakényszeríti oda. Közben rádióhullámok jönnek létre, az kint felfogható, elektromossággá alakítható. Egyszer már rájöttek a gömb titkára. Vagy kétszer. Hiszen itt vannak az ősi időkből származó gömbök.

— A gömb nem hagyta magát. A rezonancia viszont itt mindet tönkretett. Az eredmény: egy új labor.

Ádám értette a kísérlet lényegét, és azt az elgondolást ő sem bírálta volna felül, amit a munkatársai választottak. Hiszen olyan egyszerűnek s megvalósíthatónak tűnik. Tűnt. Tűnt? Mért tűnt? Újra meg kell próbálni. Belül a lyuk a gömb közepén kell, hogy legyen, de nem akar csapdában maradni, tágul, és a gömb falának ütközik. Viszont ott a mágneses erőter,

ami akkor is vonatkozik rá, ha ő a lyuk. Tehát a mágneses tér visszakényszeríti középre. Közben kitágult és visszazsugorodott. A kettő közti energia olyan hullámot kelt, ami átmegy a fémgömb falán.

— Még ma sem tudjuk, miféle ötvözetből voltak ezek az első gömbök — szólat meg Ádám hosszas gondolkodás után. — Mégis, valahogy bennük van a megoldás. Illetve velük kapcsolatosan lehet megtalálni...

Ádám tovább vitte az előző gondolatot. Csak azért, mert kifele rádióhullámot bocsát, még nem biztos, ha ezzel rezonáltatjuk, akkor belül csend lesz, vagyis megszűnik a mágneses térerő, és ha csak egy pillanatra is megszűnik, akkor elcsípjük azt a pillanatot, és ki tudjuk nyitni a gömböt. Azt sem tudjuk, miféle fémből van. Azt sem tudjuk, hogy miféle összetartó szerkezet van. Menetes? — Sokáig tart összeforgatni, megszökik a lyuk. Vagy az egyik fele egy kicsit nagyobb és abban illik a másik? — megint az idő. Ha nem sikerül azonnal összeilleszteni, megint elvész a lyuk. Vajon olyan hamar elvész az a lyuk? Mi van, ha csak sima a két félgömb széle, vagy nútos? Mi van, ha maga a lyuk tágulása... megengedve, hogy az gömb alakban tágul... igen... ha az az ütközés a félgömbök falán azonnal előidézi a teret, ami vissza is löki középre, de közben egymásba pattintja az egyébként már szinte zárt félgömböket?... Az erők hatása. Az erők... az erők eredőjének iránya... csak egy pillanatra megszüntetni az erőt, ami félgömböket összetartja... a lyuk ott van. Azt kiegyenlíteni nem lehet... ha egyszer összeillett a két félgömb, a lyuk a közepén többé nem hagyja magát. Ez viszont biztosan eszébe jutott mára többieknek...

— Valami egészen egyszerű, és mindenki számára érthető megoldással lehetett összerakva. Az viszont bizonyos, hogy a lyuk, ha kívülről meg is szüntetjük a belső mágneses teret, akkor a lyuk magába rántja az egész gömböt. Akár mindent a környezetéből.

— És megszökik...

— Igen. Megnöve mindazzal, amit beszippantott. Az az irány nem járható, hogy hogyan szedjük szét egy ilyen gömböt. Ha egyszer sikerült összezárni, az úgy marad, az idők végtelenségéig, vagy legalábbis addig, míg minden energiát ki tudunk nyerni belőle. Akkor már nem lesz, ami összetartsa... Maradjunk csak annál, hogyan zárjuk össze.

Ádám azon tündődött, hogy meg kéne még próbálni ezeket a gömböket gyorsítóban ismét megvizsgálni, ha sikerül akár axionokkal reagáltatni. Ez fel-felvillant benne visszatérően, s felvillant egy hatalmas baleset lehetősége is, ami egyre hűtötte az axionos ötletet, sőt egy idő után már csak esetlegessé tette és hátra sorolta a lehetséges kísérletek között.

Ádám rendkívül gyorsan ált vissza a munkába, a kutatás, az új információk halványítani kezdték a visszaalakítás élményeit. Néhány hét telt csak el.

— Ez, ha megtaláljuk, valószínűleg az „ahá”-élményhez hasonlóan fog bekövetkezni — köszönt el az egyik hétvégén a kutatócsapattól.

Ádám esténként kiült a feljárati lépcsőre, nézte az előkertet, tündődött a napi kísérletek eredményein, vagy kudarcain, munkatársai reakcióin. Meg a saját reakcióin. Ahogy egyre közelebb jutottak, vagy legalábbis egyre közelebbinek hitték a tudományos eredményt, Ádám úgy érezte magán azt a felfokozott érzést, azt a meggyorsult gondolkodást, ami egyre jobban készítette megint — mint korábban, aminek visszaillesztés lett a vége —, fokozott szóbeli indulatra, arra, hogy néha valamit, akár egy iratsomót, de teljes erőből rácsapjon az asztalra.

— Óvatosnak kell lennem. Nem engedhetem meg magamnak, hogy ismét...

A megnövekedett érdeklődés, a túlfeszített munka azonban belül érlelte a gyors reakciók kivitelét, amit az ember már csak utólag tud meggondolni, és nagy részüket meg is teszi, mielőtt a gondolati fékek elkezdenének működni.

Ádám olvasott erről. Tudván tudta, mit kéne. Ez a tudás egy idő után fékezni kezdte a gondolkodását, a büntetéstől való félelem visszatérő szorongásává vált. Maradt az állandó

önmegfigyelés és önkontroll. Ezek mellett meg a munka, aminek némely napján az egész csapatot várakozás feszültsége töltötte el, aztán az esetek többségében csak minimálist, vagy semmit nem bírtak előbbre haladni. Vagy csak annyi bizonyosodott be, hogy az az út nem járható, amit épp dolgoznak, más irányt kell keresni a valószínű lehetőségek közül.

Készt a felismerés. A megváltó, a tovább vivő „ahá-élmény” a csapat egyik tagjában sem villant fel. A részeredmények néha azt az érzés sugallták, hogy már közel a megoldás, aztán a következő kudarc ismét egy korábbi ponthoz vitte vissza a csapatot. Egyértelmű, és biztos volt, hogy csak a csapatmunka során, az együtt töltött viták után fog ez a felismerés valakikben, vagy néhány valakiben feljönni, ami továbblépés lesz erről a szintről.

Ádám esténként futni járt, le kellett valahogy vezetnie belső feszültségeit. Mióta elakadt a kutatás, ismét kilátásba helyezték, hogy mérni fogják az agyi tevékenységüket. A férfi aggódott, sőt, félt tőle, hogy ismét kiszûrik. Az viszont biztosnak látszott, hogy a munka jelenlegi állása szerint mindenki jobban jár, ha őt a helyén hagyják. Kompromisszumot kötnek? Köthetnek-e? Talán igen. Erre azonban biztosan nem számíthatott, ezért igyekezett fizikailag terhelni magát. Volt ugyan edzőterem, ő viszont a kintre vágyott. Hamarosan csatlakozott hozzá néhány munkatársa, azok, akiket nem várta otthon család.

Ádám, mikor esténként bezárta maga mögött a háza ajtaját, gyakran kikapcsolta a klímát. Néhány hét után hozzászokott a melegebb hőmérséklethez.

— Ez is tekinthető egyfajta edzettségnek — gondolta, és még megfogalmazni sem merte, hogy esetleg más terve is van ezzel a „hő-edzéssel”. A munkahelyén megkezdődtek a mágneses rezonanciavizsgálatok a csapat agyi működésével kapcsolatban. Ádámot eddig még nem jelölték ki vizsgálatra. A feszített gondolkodás mellett ismét elkezdett arra koncentrálni, amire ott, a visszaillesztő telepen oly sokszor: uralni az izgalmi szintjét. De vajon lehet-e annyira, hogy azt a speciális vizsgálat ne mutassa ki?

SZUNYOGH PÁL

Aknára lépnek álmaink

*Már mozdulatlan csigaházak szerpentinén vonszolja
kiaszott lepkeszárny krisztus - keresztjét a hangya
-vízumra várnak a fecskék
legyek, férgek ideje lejár
hiába mozgósítja tartalékait a nyár –*

*egyre garázdább szelek portyáznak
kiépíti hídfőállásait az ősz
leszázalékoltatja magát a csősz
megrugdalt kutyaként kushad a határ
sebzett vadak patanyomában bukdácsol az agár*

*nem mozgósítja tartalékait a nyár
kapitulálnak a dörgölődző szavak
elvértik szeptember vég – mögöttünk az éjszaka
sóhajod lobog (a gyönyör fehér zászlaja)
s mire visszaállítják az órát
aknára lépnek álmaink...*

HÖRÖMPŐ GERGELY

Magyar Nagypéntek

Már öregedő fejjel állok a tavaszban.
Nem is tudom, hogy szállt el hirtelen
a lassan jövő nyár, az ősz, csendes tél;
lassan telő, hirtelen múltó életem.

Még sose nézett rám ilyen szeretettel
a Megfeszített... most éreztem Őt...
megláttam vérén az atyáknak vétkét,
a tavaszt, a munkát, művészeteket, a nőt,

anyáinkat, Mária Magdalénát,
évezredek során elhunyt sok katonát,
a magyar történelem vértanúságát,
és síkságainkon rengő gabonát.

Virágok voltak körülötte, Jézus-szív szirmok,
s nagyanyám tulipánjai,
kéknefelejcsék, amik fogják egykor
behorpadt síromat díszíteni.

Benne van, magára vette, keresztre vitte
egész elrontott életünk,
amit mi rontottunk el, s mit mások,
-nekünk nem lehet "végzetünk".

KALLIOPÉ KOSARÁBAN

bukkantam a “Júdás evangéliuma a Tchacos-kódex alapján” című könyvre, mely azért is keltette fel az érdeklődésemet, mert korábban különféle tudományos-történeti rétegműsorokban már feltűnt a szenzáció, de mi az ahhoz képest, ha az ember kézbe is veheti! Júdás /az iskarióti/ sok évszázada emblematikus alakja a zsidó-keresztény kultúrkörnek, melyről bizvást állíthatjuk, hogy az akkori világ felét képezte. Európa bármely szegletében hangzik is el a kifejezés: “júdáscsók”, “júdáspézt” mindenki tévedhetetlenül ugyanarra gondol. Ezzel szemben már igen korán, talán a 2. századtól kezdve létezik egy másik megközelítés is, mely szerint Júdás maga is, nem volt-e az isteni terv része, hiszen csókja nélkül nincs keresztrefeszítés és feltámadás sem. A különféle megközelítések, megfigyelések, kísérleteknek se szeri, se száma. Luis Borges, Mihail Bulgakov, Hans-Josef Klauck, William Klassen, Hyam Maccoby, Marcel Pagnol, Bob Dylan, magyar vonatkozásban Ördögh Szilveszter: Koponyák hegye és sokan mások.

A kopt nyelvű kódexet 1978 táján, egy rablóásatás során találták Egyiptomban, s csak 2001-ben került avatott kezek közé. A két időpont között többet romlott a pergamenek állaga, mint az azt megelőző 1700 évben, köszönhetően a barbár műkereskedők pénzéhségének és butaságának. /Mintha a judáspézt köszönne vissza!/ A könyv egyik magyarzatában /Rodolphe Kasser/ érzékletesen írja le a kódex Svájcig tartó megpróbáltatásait, ahol rengeteg aprómunkával végezték a restaurálást. Az evangélium így sem lett teljes, hiszen szilánkokból kellett összerakni.

A koptból angolra fordított Júdás evangéliumát Hasznos Andrea tette át a magyar nyelvre, ami igazán embert próbáló feladat lehetett - köszönet érte. A kötet nagyobbik részét alkotják a kommentárok, jelesül Rodolphe Kasser, Bart D. Ehrman, Gregor Wurst és Marvin Meyer megközelítésében, miket Endreffy Kata fordított kitűnően, gördülékenyen. A könyvet testes lábjegyzetanyag és ajánlott irodalom egészíti ki, ami hasznos sillabusza lehet az e téma után érdeklődők számára.

Magam a kötet legfőbb értékének a “Kommentárokat” tartom, hiszen azok nyitják fel a bonyolult jelképrendszerrel dolgozó evangélium - az átlagolvasó számára belátom nehezen értelmezhető - csodáit. Új megközelítést adja a Bibliának és beavat abba a hosszú, bonyolult történetesorba, ami a keresztény egyház kialakulásához vezetett. Eddig talán kevésbé ismert magyarzatokat közöl az Újszövetséggel kapcsolatosan, amit ugyanúgy kezel, mint bármely más mitológikus megtestesülést. Töprengésre, kutakodásra buzdító kérdőjeleket rajzol, pl.: miért csupán négy evangélium van az Újszövetségben, amikor valamennyi apostolnak van ilyen? Miként lehetséges, hogy az összes ismert evangéliumok közül, kizárólag a Júdáséban szerepel Jézus “jókedvű, nevetős, kedélyes” emberként? A könyv időszámításunk kezdete körüli hitvitákba enged bepillantani, ami alig különbözik mai meggyőződések egymásnak feszülésétől. Ortodoxia /”eretnekvadászok”/ és gnosztikusok, azaz megismerés-pártiak.

A kötetet azoknak ajánlom, akik nem félnek szembe menni több-generációs alapértékekkel és azoknak, akik kedvelik az izgalmas szellemi kalandokat, amelynek végén ki-ki eldöntheti magának, hogy melyik térfélre rajzolja a saját kérdőjelét.

/Júdás evangéliuma, kiadja a Geographia Kiadó, a National Geographic Society könyveinek magyarországi kiadója, Budapest, 2006, 182 oldal, ára: 3200 Ft./

KALLIOPÉ KOSARÁBÓL

Norman Mailer; Várkastély a vadonban címmel megjelent testes regényét választottam, melynek agyafúrt borítóját Kollmann Áron tervezte. Azért bátorkodom - az amúgy kitűnő munkát - ravasznak minősíteni-, mert 1: a fekete háttér felső harmadában vörös gót betűk közlik a címet; 2: alatta egy 4 ágú étkezési villa látható, melynek középső két hegye hiányzik, így sátánvillát sejtet, /fiataloknak „metávilla”/; 3: a villahegyek tövébe egy Hitlerről készült fénykép került. E korántsem bonyolult jelképek összeolvasása önmagában is elég ahhoz, hogy felkeltse az érdeklődést. Középkor, tisztátalanságok, sátánizmus és Hitler, azaz világháború, s ha az, akkor a „Meztelenek és holtak” /1948, 756 oldalon/: a legfontosabb amerikai regény a második világháborúról. Mailer 25 évesen „megfogta az isten lábát”. Ez egyszerre megdicsőülés és sorscsapás is.

Erre minden bizonnyal maga is rájött, mert a következő két évtizedben az isten lábának a közelébe sem került - bár nem feledte a regényinformáció jelentőségét. Azt pontosítva érkezett el a szűkebb-tágabb biográfiához, dokumentum-irodalomhoz // Az éjszaka hadai /1968/, Marilyn Monroe életrajza /1973/, A hóhér dala /1979/ - hogy csak a jelentősebbeket említsem - //. „A jó író legfontosabb tulajdonsága, hogy az orra messziről megérzi a bűzt”, mondta többféle fogalmazásban Hemingway. A fenegyerek, botrányhős, a pojácás Norman Mailer megérező-képességével legjobb tanítványa tudott lenni a mesternek. /Nem tudom megjegyzés nélkül hagyni, hogy az első világháború *előtt*, Ady Endre írta le: „minden egész eltörött”!/ Ám lapozzunk.

A 84 esztendő rutinosa író művében minden vonatkozásban alkalmazza a modern regény-technikák vívmányait. Többszintű, egymást támogató esemény-, és eszmetörténeti folytonosságok, információ-bőség, a regényidő oksági összefüggéseit felrúgó képletek alkalmazása – ha a mondandó ezt megkívánja. Első szinten Hitler nagyapjától datálható családtörténetet olvashatunk, amiben ha hiányzik a történelmi ok-adatoltság, akkor szabad témakezeléssel a fikció irányából közelít. Második rétegében egy viszonylagos történelmi beágyazottságból magyarázható, többgenerációs jellemfejlődésnek vagyunk tanúi. A regény mélyebb vonatkozásában azonban a szorosán vett 18-19. századforduló modernitásában tetten érhető Jó és Gonosz harcának látteleletét adja a szerző, nem kevés gúnyal és kívülállással.

Ezt a kívülállást //mely a modern próza egyik legnagyobb gondja; t.i. az író felette áll-e a történelmi /mindent tudó/, avagy vállalja a tévedés kockázatát /ezzel teremtve meg a figurák öntörvényűségét?/, Mailer egy huszárvágással elintézi, ami egyúttal visszahat a regényrétegek minőségére. A „Várkastély a vadonban” regény közvetítője, narrátora a Gonosz, vélhetően a főgonosz, a Maestro beosztottja, akinek testetlen szellemlényként más dolga sincs, mint hogy ártó földöntúli hatásaival rossz irányba terelje „kuncsaftjait”, egyúttal cinikus kommentárokat fűzön az emberi lélekhez /Freud/, valamint a Főellenséghez, általában a zsidó-keresztény kultúrkör „főkonstruktöréhez”: a Teremtőhöz. Ez a magyarázata annak, hogy a regényidő 1904-ben zárul, mert addigra a Maestro bevégezte munkáját, onnantól a figura önjáróvá vált. /Tény, ami tény./

Szerzőnk következetes okfejtésekkel, érzékletes, színes körülírásokkal juttat el bennünket arra a pontra, ahol magunk is úgy látjuk; a dolgok nem is lehetnek másként, még akkor is, ha közben Mailer maró gúnyal átítatott, csúfondáros nevetését halljuk. Ezt az olykor burjánzó nyelviséget nagyszerű minőségben ültette át a mai magyar műfordítás egyik doyenje: Bart István.

/Norman Mailer: Várkastély a vadonban, kiadja: Ulpius-ház Könyvkiadó, Bp., 2007. 564 oldal, ára: 3980 Ft./

Kázmér

AUDITOR

Szávai Attila írásai

Bordásfal

Tornaóra. Az iskola tornatermét lágyan tölti be az izzadságszag és a gumitalpú tornacipők apró nyikorgásai a vörös linóleumpadlón. Egyik sem zavaró, inkább csak érezni lehet szolid jelenlétüket. A fiúk a kötélmászásra készülnek éppen fel (az erősebbek előrelökődnek a sorban a gyengébbeket, véznábbakat, sutábbakat), a lányok a bordásfalakon lógnak, lihegnek és vihognak. Mindenki boldog. Kivéve a gyengébbek, a véznábbak, a sutábbak. Az erősebből erős fogyasztók lesznek, a kapitalizmus büszke építői, a véznákból és sutákból zenészek, talán írók. A lányok kitanulják majd a főiskolákat és egyetemeket, később vállalnak majd gyereket, amiért aztán szomorúak lesznek és nagy átéléssel hallgatják majd rádióikban a vézna zenészek által írt szentimentális dalokat. Az élet logikus és következetes, néha titokzatos, abban a ritka esetben, mikor nincs nagy globális baj, általában kiszámítható. És mivel gyakran vannak a dolgok túlbonyolítva, túl sok az ideológia és az ideológiákat túl sok emberre akarják ráhúzni, az egész földi forgalom kissé az örültek házához hasonlít. És vannak a szerelmesek, akiket ez nem érdekel. A tornateremben is többen szerelmesek egymásba.

Gyerekkoromban én is sok minden utáltam a világon. Az egyik ilyen, ami már zsenge koromban is felizgatott, a bordásfal volt. A bordásfal, mint intézmény, a bordásfal, mint népnevelő eszköz. Az ellentábor biztosan hosszú és részletes tanulmányokat és értekezéseket tudna lobogtatni, melyek ezen kínzóeszköz hasznára és fontosságára hívják fel a figyelmet. Ifjabb koromban, mint minden szendearcú és viráglelkű kortársam, én is átestem a megpróbáltatásokon. Én is ott csimpszkodtam, erőlködtem a bordásfalon és vörös arccal fogalmaztam meg magamban a válogatott szitkokat, amiket azóta sem merek hangosan kimondani. Hámori tanár úr, a jó kiállású tornatanár, olykor elragadtatta magát, mikor a bordásfal került sorra. Előre rettegtünk, mikor megláttuk, hogy az óra előtt elgondolkodik a bordásfalak láttán. Így elnézve vastagodó idomaimat, testem jólneveltsége nem igazán sikerült a bordásfallal. Férfiasodom. Talán az én hibám, hogy most sem futni mentem, vagy uszodába, hanem itt vagyok és veled foglalkozom, kedves olvasóm. Ez kevésbé izzaszt és én szeretem a kényelmet. Gyerekkoromban is hajlamosabb voltam inkább furcsaságokat elgondolni az emberi természetről és a világról, mint bordásfalakon lelkesedni. A bordásfalon történő dresszúrák alkalmával például arról, hogy a bordásfal – mely felkészíti fiatal, éretlen testem a világi élet megpróbáltatásaira – valójában egy olyan sínpár, amin bármikor jöhet a vonat. A közeledő vonatra gondolván, szinte a fülemlen folyt ki az adrenalin és így utólag visszagondolva azt hiszem kissé túlzó mozdulatokkal hajtottam végre a tanár parancsait. A vonat persze nem jött és Hámori tanár úr sem vette észre pánikszerű mozdulataimat a tornaszeren.

Jelentősebb iskolai sportrendezvényeken a bátrabbak a bordásfalakat használták lelátónak. A kínzóeszköz így nyert sokak számára értelmet, egyszerre otthonos lett és praktikus. Ejj..de jókat lehetett káromkodni a bordásfalakról, ha odalent a mélyben balul ütött ki valami sportmanőver. Nem is az volt a fontos, hogy melyik csapat bénázta el az akciót. Az lényeg az volt, hogy a bordásfalon ülünk és ordítunk, ahogy a torkunk bírta. Minél többet ordítottam a bordásfalon, annál inkább békéltem meg a sportszerrel, később megbocsátottam minden bűnét, mivel nem szeretem a haragot. Sokféle bordásfal van az életben. Nekünk, íróknak is van. Aztán az írók botladozva, vagy friss, gyakorlott mozdulatokkal felmásznak rájuk és ordítanak minden félét a játéktérbe. Ordítanak, drukkolnak kedvük, ízlésük és hajlamaik szerint. A világ nagy tornatermében versenyzők és szurkolók. Gyere! Ülj mellém és kiáltunk kedvünk és hajlamunk szerint!

A bordásfalak lécei közt megszorulnak a gyereklihegések. A szertár homályában a medicin labdák hallgatása. A műanyagkosárba rakott ugrókötelek száraz és bonyolult gubancolódása. A kihagyott ziccerek magánya a kapuk mögötti térben, túl a világi perifériákon. A még érintetlen és tiszta lelkű leányok nevetése a vitrinbe helyezett serlegek hamis aranyában. Oklevelek és érmek, hogy jól van, jól csináltatok. Büszke tablóvigyorgások a sárguló fényképeken, felejtve a kibicsaklott bokákat és az öltözői sírásokat vesztett meccsek után. A világűr linóleumszagában színes labdák és hullahoppkarikák úsznak, a végzet nagy bordásfalain angyalok drukkolnak.

Örömmel tudatjuk kedves Olvasóinkkal, hogy Szávai Attila 73 írásából (melynek egy része itt, a Börzsönyi Helikonban is szerepelt Auditor rovatában) a Kapu Kiadó gondozásában az Ünnepi Könyvhétre megjelenik Mászóka című kötete. A kötetet Valkó Gyula, Bánkon élő festőművész barátja illusztrálta. Gratulálunk Szerzőnk sikeréhez, s türelmetlenül várjuk a kötet megjelenését. A Szerk.

MÓRITZ MÁTYÁS

Szétszórt emlékeink

Meztelen lettél, akár a világ
örök álomban szűkülő
a Halál most is felmenti magát:
fut a felelősség elől

Szemed pillája többé nem rebben
most már a jeges éj érint
felragyogsz szétszórt emlékeinkben
-fölköztünk zord idő érik

Most fészket ver a konok hallgatás
minden szándékunk hasztalan
dermedt testemben foltot vet a láz:
feloldozhatom-e magam?...

Szemed lakatlan: ásványfényű űr
fekszel a tisztító lángban
testedre a múlt szürkén rákövül
a mély eszmélő magányban

Fölköztél egy ismeretlen szaval
velünk együtt kételkedik
a fájdalom most a szívig nyilall
és nem könnyít rajtunk a hit

Hogy hol az igazság, nem is kérdem
késik a tiszta gondolat
a Halál már rég mást ringat térden
-fényé érsz majd a föld alatt

Így döntött hát a legfőbb hatalom
nem volt türelemmel tovább
titkolt könnyeimet úgy morzsolom
mint pogány az úrvacsorát

Szépirodalmi pályázat

A Jókai Közművelődési és Múzeum Egyesület (Rév-Komárom, Szlovákia) és a Falvak Kultúrájáért Alapítvány (Budapest, Magyarország) pályázatot hirdet :

1. Pályázat címe: Jókai – díj
2. A pályamunkák beérkezési határideje: 2007. szeptember 30.
3. Pályázatról:
 - (a) 2007. évi téma: Esterházy János, a nemzet mártírja
 - (b) Pályázni nyomtatásban meg nem jelent szépirodalmi írással – prózával, vagy tanulmánnyal lehet, melynek terjedelme nem haladhatja meg a 25 A4-es oldalt, de legalább 5 oldalas, 12-es betűmérettel és normál sortávolsággal, amelynek közlési jogával a szerző rendelkezik.
 - (c) A pályázat jelíges. A pályaműhöz külön, zárt borítékban csatolandó szerzőjének neve, lakcíme, s nyilatkozata arról, hogy a pályamű nyomtatásban még nem jelent meg. Ezen a borítékon kérjük feltüntetni a pályázó jelígejét. A külső borítékra kérjük ráírni: Jókai – díj, pályázat.
 - (d) A pályázatokat egy nyomtatott példányban, minden oldalán jelíggel ellátva és digitális formátumban (floppy vagy CD) kell benyújtani a lentiekben megjelölt címre.
 - (e) A pályázatok értékelésre kerülnek. Az alapítók a pályázatra érkezett, arra érdemes írásokból egy antológia kiadását tervezik.
4. A döntés és értesítés: A legmagasabb értékelést kapott művek közül az alapítók által delegált nemzetközi Bíráló Bizottság 2008. január 10-ig hozza meg döntését.
5. A Jókai - díj tárgyasult formája Jókai Mór kezének márványlapon elhelyezett festett gipszmásolata, melyhez 30.000.- szlovák korona pénzjutalom társul a bírálóbizottság döntése alapján.
6. Az elismerés 2008. februárjában, Jókai Mór születésnapja alkalmából Rév-Komáromban kerül átadásra.
7. A díjnyertes mű első felhasználási joga az alapítókat illeti.
8. A nem díjazott szövegeket az alapítók nem őrzik meg, s nem küldik vissza.

Levélcím:

Jókaiho všeobecno v zdelávacie a múzejné zdru•enie - Jókai Közművelődési és Múzeum Egyesület, Valchovnicka 2 (Csapó u. 2), 945 01 Komárno, Szlovákia,
vagy
Falvak Kultúrájáért Alapítvány 1143 Budapest, Stefánia út 33, Magyarország

**KORTÁRS KÉPZŐMŰVÉSZ
ALKOTÓTÁBOR 2007.
MÁTRAKERESZTES Erdei Iskola**

Ideje: június 18-24.
Részvételi díj: étkezés 1200 Ft /fő/nap
szállás 1200 Ft fő/nap

Szervező: Alkotók Nógrád Megyei
Szövetsége

Érdeklődni: Zsiga Lajos elnök
tel.: 0630 / 30 458 1050

Jelentkezés: május 20-ig a fenti telefonon

“NÉGY ŐSELEM” – Irodalmi pályázat

Kiíró: Barátok Verslista

Pályázat címe: “NÉGY ŐSELEM” -
Versek a Tűzről, Vízről, Földről,
Levegőről.

Pályázhatnak: Magyarországon és
határainkon túl élő magyar nyelven író
amatőr írók - kortól és foglalkozástól
függetlenül bárki - kizárólag saját maguk
által írt, magyar nyelvű versekkel.

Beküldés: a pályázati anyagokat e-mailben
fogadjuk, a
kolteszetnapja2007@verslista.hu email
címen április 11.-ig.

A pályázat keretében a pályázók
Témakörönként 2-2 verssel pályázhatnak
(tehát összesen maximum 8 verssel).

Nevezési díj: nincsen.

További információ: E-mailben:
anisse@verslista.hu.

PÁLYÁZAT - ANTOLÓGIA

Kiíró: Barátok Verslista

Pályázat címe: Amatőr írók, költők
antológiája.

Pályázhatnak: Magyarországon és
határainkon túl élő magyar nyelven író
amatőr költők, írók.

Kategóriák: vers és próza

A pályázat célja: tehetséges amatőr
irodalmi alkotók felkutatása

Az antológiában 4 témakörben lehet
indulni. A 4 témakör a következő:

- Tűz – Víz – Föld – Levegő

Beküldési cím:
antologia2007@verslista.hu.

Beküldési határidő: 2007. június 1.

Nevezési díj: 2900 Ft/A5-ös oldal (2.5-
2.5-es margókkal – kb. 35 sor/oldal)

A nevezési díjat kérjük az alábbi címre
befizetni: Baranyai Attila, 8263.
Badacsonytördemic, Római út 84.
Nevezési díjat a kiadó nem fizet vissza.

A szerkesztők által nem megfelelőnek
tartott írások az antológiába nem kerülnek
bele. Erről a szerzőt értesítjük. A
szerzőnek lehetősége van a befizetett
oldalszámnak megfelelően másik írás
beküldésére ezen írás helyett.

Antológia várható megjelenési ideje:
2007. szeptember

További információ: attila@vpm.hu.

*A teljes pályázatiírást az érdeklődők
az információnál megjelölt címen
kaphatják meg. A Szerk.*

Kassák 120 éve

2007 március 21-én, Kassák Lajos születésének 120. évfordulóján koszorúzást tartott a *Tarjáni Kassák Kör* és *Drégelypalánk Önkormányzata* Drégelypalánkon, a Vasút utca 7-es szám alatti ház falán lévő emléktáblánál. E házban vendégeskedett a 30-as években Kassák Lajos, az elmúlt századi magyar irodalom egyik meghatározó személyisége. A szinte télies időjárás ellenére szép számmal gyűltek össze a megemlékezésre a környék irodalomszeretői és tisztelői. Megjelent a koszorúzáson Drégelypalánk polgármestere **Dombai Gábor**, és a salgótarjáni *Tarjáni Kassák Kör* alapítói, vezetői. Igazán ünnepi hangulatú megemlékezést tartott **Pál József** költő. **Kiss Sándorné, Zsóka** asszony a megélt 92 éve, és a haragvó időjárás ellenére végig részt vett a koszorúzáson.

Helyszínt váltva, már a drégelypalánki Teleházba, irodalmi ankétra vonult a megemlékező „sereg”. A *Tarjáni Kassák Kör*, a *Pódium Stúdió* és a *Vertich Színpad* tagjai rövid irodalmi műsort adtak Kassák alkotásaiból, majd **Tarnóczy László** újságírónak jutott az a ritka szerencse, hogy **Kiss Sándornét, Zsóka asszonyt** kérdezhetette az irodalmi múltról, Kassák Lajosról. A szemtanú hitelességével beszélt Zsóka asszony Kassákkal kapcsolatos emlékeiről, szavaival életre keltve a költő-képzőművész, és baráti köre mindennapjait. Megajándékozta a *Salgótarjáni Művelődési Házat* egy kötettel, ami férje, **Kiss Sándor** gyűjteményéből származó mondókákat tartalmaz, **Huzella Péter** cd-n melléklet dallamaival.

E havi számunk szerzői:

Borsi István (Budapest, 1957) Diósjenő,
szellemi szabadfoglalkozású

Cegléd József (Bácsalmás, 1954) Nagyoroszi,
közalkalmazott, író

Fetykó Judit (Sátoraljaújhely, 1956) Budapest,
közalkalmazott, író

Handó Péter (Salgótarján, 1961) Sóshartyán,
író, költő

Hörömpő Gergely (Kisvác, 1945) Vác,
református lelkész, költő

H. Túri Klára (Győr, 1939) Tata, író, költő

Karaffa Gyula (Nyíregyháza, 1964) Nagyoroszi,
ny. közalkalmazott, vállalkozó

Ketykó István (Szügy, 1946) Verőce, nyugdíjas
köztisztviselő, költő

Móritz Mátyás (Budapest, 1981) Budapest,
internetes újságíró

Nyírfalvi Károly (Békéscsaba, 1960) Budapest,
könyvtáros, költő

Szajbely Zsolt (Balassagyarmat, 1987) Rétság,
tanuló

Szávai Attila (Vác, 1978) Rétság, író, újságíró

Százdi Sztakó Zsolt (Ipolyság, 1967) Százd,
író

Székács László (Budapest, 1946) Budapest,
nyugdíjas mérnök, költő

Szikra János (Bácsalmás, 1954) Pátka, költő

Szunyogh Pál (Balassagyarmat, 1963) Tereske,
nyomdász, költő

Végh József mkl. (Diósjenő, 1953) Diósjenő,
helytörténész, művelődési ház igazgató

Impresszum:

Tördelés/irodalom:
Karaffa Gyula

Helytörténet/fotó:
Végh József mkl.

Grafika/képzőművészet:
Koncili Éva

Szerkesztőség címe:
2645. Nagyoroszi, Petőfi út 19

Telefon:
0630-383-5385

Email cím:

karaffagy@freemail.hu

hgev@freemail.hu

**Kiadja a rétsági Művelődési Központ
és Könyvtár**

**Terjesztés kizárólag PDF
formátumban.**

Topolcsik Imréné agyagszobra